

Załącznik
do Uchwały Nr 123/2004
Sejmiku Województwa Mazowieckiego
z dnia 7 października 2004 roku

SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

WOJEWÓDZKI PROGRAM
WYRÓWNYWANIA SZANS OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH
I PRZECIWDZIAŁANIA ICH WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU
ORAZ POMOCY W REALIZACJI ZADAŃ NA RZECZ
ZATRUDNIANIA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH
W WOJEWÓDZTWIE MAZOWIECKIM
NA LATA 2004-2008

Warszawa, 2004

Uchwała Nr 123/04
Sejmiku Województwa Mazowieckiego
z dnia 7 października 2004 roku

w sprawie Wojewódzkiego Programu Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych i Przeciwdziałania Ich Wykluczeniu Społecznemu oraz Pomocy w Realizacji Zadań na Rzecz Zatrudniania Osób Niepełnosprawnych na lata 2004 – 2008 w Województwie Mazowieckim

Na podstawie art.18 pkt 2 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2001r., Nr 142, poz.590 z późn. zm.¹) w związku z art.35 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 123, poz. 776 z późn. zm.²) uchwała się, co następuje:

§ 1

Przyjmuje się Wojewódzki Program Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych i Przeciwdziałania Ich Wykluczeniu Społecznemu oraz Pomocy w Realizacji Zadań na Rzecz Zatrudniania Osób Niepełnosprawnych na lata 2004 – 2008 w Województwie Mazowieckim, w brzmieniu określonym załącznikiem do niniejszej uchwały.

§ 2

1. zobowiązuje się zarząd województwa mazowieckiego do współdziałania z organami administracji publicznej oraz organizacjami pozarządowymi w celu realizacji zadań wynikających z programu , o którym mowa w § 1.
2. Zadania wynikające z Programu, o którym mowa w § 1, będą realizowane ze środków własnych samorządu oraz ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych na zasadach określonych w art.35c ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

§ 3

Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Województwa Mazowieckiego.

§ 4

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Sejmiku
Województwa Mazowieckiego

Piotr Fogler

¹ zmiana tekstu jednolitego w wymienionej ustawie zostały ogłoszone w Dz. U. z 2002 r. Nr 23, poz. 220; Nr 62, poz. 558; Nr 153, poz. 1271; Nr 214, poz. 1806 oraz z 2003r. Nr 162, poz.1568 oraz z 2004 r. Nr 102, poz. 1055 i Nr 116 poz. 1206

² zmiany tekstu w wymienionej ustawie zostały ogłoszone w Dz. U. z 1997 r. Nr 160, poz. 1082 oraz z 1998 r. Nr 156, poz. 1019; Nr 99, poz. 628; Nr 106, poz. 668; Nr 156, poz. 1019; Nr 106, poz. 668; Nr 137, poz. 887; Nr 162, poz. 1118; Nr 162, poz.1126 oraz z 1999 r. Nr 49, poz. 486; Nr 90, poz. 1001 oraz z 1998 r. Nr 106, poz. 668 oraz z 1999 r. Nr 95, poz.1101; Nr 111, poz. 1280 oraz z 2000 r. Nr 48, poz. 550; Nr 119, poz. 1249 oraz z 2001 r. Nr 39, poz. 459; Nr 125, poz. 1368; Nr 129, poz. 1444; Nr 154, poz. 1792; Nr 100, poz. 1080; Nr 154, poz. 1800 oraz z 1999 r. Nr 95, poz. 1101 oraz z 2002 r. Nr 169, poz. 1387; Nr 200, poz. 1679; Nr 200, poz. 1683; Nr 241, poz. 2074 oraz z 2003 r. Nr 7, poz. 79; Nr 90, poz. 844; Nr 223, poz. 2217; Nr 228, poz. 2262 oraz z 2004 Nr 96, poz. 959; Nr 99, poz. 1001

Spis treści

Wstęp

I.	Ocena i diagnoza sytuacji osób niepełnosprawnych na Mazowszu	1
1.	Działania organów państwa i administracji	1
2.	Rozmiar i charakterystyka populacji osób niepełnosprawnych	3
3.	Edukacja osób niepełnosprawnych	4
4.	Aktywizacja i rehabilitacja zawodowa	4
5.	Rehabilitacja społeczna	6
6.	Rehabilitacja lecznicza	6
7.	Dofinansowanie sportu, kultury i rekreacji	7
8.	Współpraca z organizacjami pozarządowymi	7
9.	Wykorzystanie środków PFRON w 2003 roku	7
10.	Europejski Fundusz Społeczny	8
11.	Inne wnioski i ustalenia wynikające z przeprowadzonych badań i analiz	9
II.	Wojewódzki Program Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych i Przeciwdziałania Ich Wykluczeniu Społecznemu oraz Pomocy w Realizacji Zadań na Rzecz Zatrudniania Osób Niepełnosprawnych w Województwie Mazowieckim na lata 2004-2008	10
III.	Wskaźniki do monitorowania i ewaluacji wojewódzkiego programu wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2004-2008	25
1.	Zasady budowy wskaźników	25
2.	Podstawowe wskaźniki do monitorowania i ewaluacji wojewódzkiego programu działania na rzecz osób niepełnosprawnych w latach 2004-2008	26
2.1.	Wspieranie przemian świadomości społecznej odnośnie problematyki osób niepełnosprawnych	26
2.2.	Zwiększenie dostępu osób niepełnosprawnych do kształcenia i podnoszenia kwalifikacji	27
2.3.	Zwiększenie dostępu do leczenia, opieki i rehabilitacji medycznej	27
2.4.	Aktywizacja i rehabilitacja zawodowa osób niepełnosprawnych	28
2.5.	Zwiększenie dostępu do dóbr i usług umożliwiających rehabilitację społeczną, pełne uczestnictwo w życiu społecznym, kulturalnym, artystycznym, sportowym, rekreacji i turystyce	30
2.6.	Zwiększenie aktywności podmiotów i organizacji działających na rzecz osób niepełnosprawnych	34
2.7.	Wyrównywanie różnic w podregionach społeczno-gospodarczych województwa mazowieckiego	34
2.8.	Podejmowanie działań zmierzających do wykorzystania środków z europejskich funduszy strukturalnych	35
3.	Ustalenia generalne	35

Załączniki:

1. Planowane wydatki Mazowieckiego Centrum Polityki Społecznej w 2004 roku w zakresie zadań na rzecz osób niepełnosprawnych.
2. Planowane wydatki Departamentu Zdrowia i Polityki Społecznej w 2004 roku ze środków PFRON i samorządu wojewódzkiego.
3. Ocena sytuacji osób niepełnosprawnych, diagnoza – dokument opracowany przez Mazowiecki Oddział PFRON, czerwiec 2004.

WSTĘP

Przedmiotem opracowania jest – w oparciu o przeprowadzone badania, ich analizę i ocenę – sformułowanie programu działania na lata 2004-2008 na rzecz rozwiązywania problemów osób niepełnosprawnych w województwie mazowieckim. Aby to uczynić, konieczne jest dokonanie oceny działania w tym zakresie organów państwa i administracji w skali kraju, gdyż występuje to w ścisłej korelacji z realizacją zadań przez ogniwa samorządowe.

Zakres i formy opieki państwa nad osobami niepełnosprawnymi, a przede wszystkim zapewnienie pełnej i w pełni dostępnej, całościowej rehabilitacji jest zadaniem niezwykle trudnym do realizacji. Wynika to z faktu, że problematyka ta z jednej strony jest sferą interdyscyplinarną, obejmującą swym zasięgiem praktycznie wszystkie działy państwa, od finansów począwszy a na budownictwie skończywszy, z drugiej na bardzo niskiej świadomości problemów i potrzeb osób niepełnosprawnych, nie tylko w społeczeństwie, ale nawet wśród elit politycznych, a więc tych, którzy w imieniu państwa podejmują różnego rodzaju decyzje dotyczące tego środowiska. Jak nabrzmiały jest to problem uzmysłowił nam rok 2003, w którym z inicjatywy Rady Europy obchodziliśmy Europejski Rok Osób Niepełnosprawnych. W ramach tych obchodów na tysiącach różnego rodzaju imprez, spotkaniach, spartakiadach, mitingach integracyjnych, nagłaśnianych przez media przedstawiano społeczeństwu problemy ludzi niepełnosprawnych. Wielu działaczy i polityków odkrywało, że w społeczeństwie funkcjonują obok pełnosprawnych osoby, których często tak boleśnie dotknął los, że tworzą oni drugi świat, który żyje obok i jest on dla nich praktycznie nieznanym. Europejski Rok w sensie świadomości trafił więc na dobrą glebę. Ale to początek. Dążyć musimy do tego, aby niepełnosprawni mieli społeczną akceptację ich miejsca w życiu oraz ich praw.

Aby to osiągnąć niezbędna jest bardziej efektywna współpraca wszystkich zainteresowanych tą działalnością, a więc: Parlamentu, Rządu, administracji rządowej i samorządowej oraz organizacji pozarządowych. Chodzi o autentyczne współdziałanie przy rozwiązywaniu problemów osób niepełnosprawnych. Dotyczy to szczególnie edukacji, warunków życia i pracy. Dobra współpraca to klucz do sukcesu, do trwałych rozwiązań, wybiegających perspektywicznie daleko poza 2003 rok.

I. OCENA I DIAGNOZA SYTUACJI OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH NA MAZOWSZU.

1. Działania organów państwa i administracji.

Prawo dotyczące osób niepełnosprawnych powstawało w różnych okresach i obecnie nie tworzy spójnej całości. Pochodzi z rozmaitych okresów historycznych, a w ostatnich latach było tworzone doraźnie m.in. w obszarze ustaw około budżetowych. Uchwalona przez Parlament RP Karta Praw Osób Niepełnosprawnych w pewnym stopniu stara się kompleksowo ująć prawa i obowiązki osób niepełnosprawnych. Nie ma jednak formy egzekucyjnej. Zapisy jej są zbyt ogólne i nie odnoszą się do rozproszonych, niestabilnych przepisów ustawowych i rozporządzeń wykonawczych. Taki stan mocno utrudnia właściwe i skuteczne działania na rzecz osób niepełnosprawnych.

Należałoby zatem w skali kraju określić cele strategiczne, które powodowałyby, że państwo w działaniach na rzecz osób niepełnosprawnych mogłoby oprzeć się na przejrzystym systemie prawnym, a także na skutecznym aparacie wykonawczym. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 123, poz. 776 z późniejszymi zmianami), obejmuje tylko wycinkowe regulacje

prawne, dotyczące przede wszystkim rynku pracy dla osób niepełnosprawnych. Ponieważ problemy rehabilitacji mają wymiar interdyscyplinarny należy, co wielokrotnie było postulowane w różnego rodzaju debatach publicznych, dokonać gruntownego przeglądu istniejącego prawa, eliminując z niego rozstrzygnięcia powodujące domniemanie korupcji, uznaniowości i przygotować pakiet ustaw, tworzących kompleksowe, spójne prawo, uwzględniające polski model rehabilitacji w zakresie:

- wychowania i edukacji,
- rynku pracy i rehabilitacji zawodowej,
- rehabilitacji leczniczej i społecznej.

Ustawą z dnia 24 lipca 1998 roku o zmianie niektórych ustaw określających kompetencje organów administracji publicznej (Dz. U. Nr 106, z późniejszymi zmianami), strukturę administracyjną Polski oparto na układzie: gmina – powiat – województwo, przy jednoczesnym zdecentralizowaniu wydatkowania środków finansowych na rzecz osób niepełnosprawnych. Celem reformy było przybliżenie dostępu do urzędów i instytucji działających na rzecz osób niepełnosprawnych.

Po sześciu latach działania tego prawa, koniecznością staje się znalezienie odpowiedzi na pytania:

- czy został zrealizowany zamiar usprawniania prac administracji publicznej w celu umożliwienia osobom niepełnosprawnym dostępu do rehabilitacji?
- czy został zrealizowany zamiar ułatwiania osobom niepełnosprawnym dostępu do urzędów i instytucji publicznych?
- czy poprawiła się skuteczność działań, w tym administracyjnych, na rzecz osób niepełnosprawnych?

Nie kwestionując zasadności przyjętych rozwiązań ustawowych, należy stwierdzić, że reforma ta została źle przygotowana, tak pod względem organizacyjnym jak i merytorycznym. W większości ogniw samorządowych w 1999 roku komórki organizacyjne odpowiedzialne za realizację tych zadań były w stadium organizacji i praktycznie nie działały na rzecz osób niepełnosprawnych. Nowo powstałe powiaty zostały pozostawione same, bez jakiegokolwiek pomocy. Pełnomocnik ds. Osób Niepełnosprawnych zachował w tym czasie bierną postawę, nie przedstawił żadnego programu wdrożeniowego oraz próby skoordynowania tych przedsięwzięć w skali kraju, w oparciu o jednolite kryteria. Brak przejrzystych i czytelnych procedur postępowania doprowadził do sytuacji, w której każde ogniwo samorządowe przyjmowało różnego rodzaju rozwiązania lokalne. Dużym mankamentem jest niezadowolający przepływ informacji na linii: województwo – powiat – gmina. Osoba niepełnosprawna jest praktycznie poza zasięgiem informacji. W większości nie są jej znane kompetencje poszczególnych ogniw administracji publicznej. Często nie posiada wiedzy, do jakiej jednostki może zwrócić się o pomoc. Jeżeli już dotrze do kompetentnego ogniwa, najczęściej brak jest środków na zaspokojenie jej potrzeb. Wśród wielu słabości, w tym decentralizacji finansów publicznych, należy mocno podkreślić to, że samorządy stały się odpowiedzialne za zadania, których koszty nie zostały dokładnie policzone i pozostają często niejasne. To wszystko czyni, że problemy i potrzeby ludzi niepełnosprawnych są rozwiązywane w sposób nie zawsze zadowolający. W związku z tym istotnemu wzmocnieniu powinny ulec funkcje koordynujące Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych. Doskonalone powinny być procedury i uwarunkowania organizacyjne w stosunku do działań gmin, powiatów i województw, a przede wszystkim do przepływu informacji między tymi ogniwami.

2. Rozmiar i charakterystyka populacji osób niepełnosprawnych.

Według narodowego spisu powszechnego, w województwie mazowieckim w 2002 roku liczba osób niepełnosprawnych wynosiła 580,7 tys., co stanowiło 11,3% ogółu ludności województwa.

Przyczyną powstania niepełnosprawności mogą być wady wrodzone, choroby zawodowe, inne choroby oraz wypadki w pracy, w domu, komunikacyjne, itp. Schorzeniami powodującymi niepełnosprawność są najczęściej choroby narządu ruchu, uszkodzenia i choroby narządu wzroku i słuchu, schorzenia układu krążenia, psychiczne, neurologiczne i inne.²

W 2002 roku w województwie mazowieckim było 1,9 mln gospodarstw domowych, w tym prawie 0,5 mln gospodarstw z osobą niepełnosprawną. Oznacza to, że prawie w co czwartej rodzinie była co najmniej jedna osoba niepełnosprawna. Osoby niepełnosprawne stanowią znaczną część naszego społeczeństwa. W związku z powyższym, integracja i aktywizacja społeczna, tej tak licznej części społeczeństwa, jest niezwykle ważnym problemem, którego rozwiązanie warunkuje dalszy rozwój społeczny i gospodarczy województwa. Wejście Polski do Unii Europejskiej jest wydarzeniem, które pociąga za sobą nie tylko konieczność zmian w prawie i organizacji życia społecznego i gospodarczego, ale też wymaga od całego społeczeństwa zmian w świadomości społecznej, między innymi w zakresie problematyki niepełnosprawności. Wizerunek osoby niepełnosprawnej w świadomości społecznej jest negatywny. Nie dostrzega się możliwości i zdolności osób niepełnosprawnych, nie zauważa się pozytywnych ról i funkcji jakie pełnią lub mogą pełnić. Społeczny wizerunek osoby niepełnosprawnej oraz stan wiedzy społeczeństwa na temat problemów osób niepełnosprawnych ujawniają istnienie poważnych barier w świadomości społecznej. Świadczą o tym m.in. wyniki badań opinii społecznej, z których wynika, że np.:

- kontakt z osobami niepełnosprawnymi deklaruje obecnie tylko 40% Polaków,
- 68% badanych uważa, że niepełnosprawni mogą w naszym kraju czuć się osobami gorszej kategorii,
- 88% Polaków uważa, że osoby niepełnosprawne nie mają takich samych możliwości zatrudnienia jak inni³.

Istnieje potrzeba systematycznego a nie tylko okazjonalnego propagowania problematyki osób niepełnosprawnych, a także pomocy osobom niepełnosprawnym w integracji społecznej i przełamywaniu barier w tym zakresie.

Według prognoz GUS liczba ludności województwa mazowieckiego do 2020 wzrośnie o 73 tys. i to głównie w podregionie warszawskim. W pozostałych podregionach będzie następował ubytek ludności, w tym największy w podregionie ostrołęcko-siedleckim.

Systematycznie rośnie liczba osób niepełnosprawnych, szczególnie widoczna w dłuższych przedziałach czasowych.

Na Mazowszu, podobnie jak w całym kraju i większości krajów na świecie wyraźnie zaznacza się proces starzenia się społeczeństwa. Zaawansowany wiek jest cechą demograficzną wyróżniającą populację osób niepełnosprawnych. Wraz z wiekiem zwiększa się liczba osób niepełnosprawnych. Prognozowany jest także wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym.

² „Wojewódzki plan zdrowotny”, Samorząd Województwa Mazowieckiego, Warszawa, luty 2004, tom I – s. 9.

³ Komunikat prasowy TNS OBOP z dnia 3 marca 2004 roku z badań „Polacy o niepełnosprawnych” przeprowadzonych w dniach 19-22 luty 2004 roku przez OBOP na ogólnopolskiej próbie losowej obejmującej 1005 osób w wieku 15 lat i więcej.

W związku z powyższym zwiększa się zapotrzebowanie na usługi medyczne i opiekuńcze funkcje państwa.

Niepełnosprawność występuje częściej na wsi niż w mieście oraz częściej w podregionie ostrołęcko – siedleckim niż w pozostałych regionach województwa.

Około ¼ ogółu niepełnosprawnych na Mazowszu nie posiada lekarskiego orzeczenia o stopniu niepełnosprawności, ale odczuwa całkowicie lub poważnie ograniczoną zdolność do wykonywania podstawowych czynności. Istnieje pilna potrzeba prawnego uporządkowania problemu niepełnosprawności wśród dużej części mieszkańców Mazowsza m.in. dlatego, że brak orzeczenia lekarskiego uniemożliwia indywidualizowanie pomocy społecznej i właściwe jej adresowanie.

3. Edukacja osób niepełnosprawnych.

Osoby niepełnosprawne są gorzej wykształcone niż pozostała część społeczeństwa. Wskaźnik osób niepełnosprawnych posiadających wykształcenie ponadpodstawowe był o prawie 27 punktów procentowych niższy od wskaźnika wykształcenia osób sprawnych i wynosił odpowiednio 47,8% i 74,4%. Różnica w poziomach wskaźników znajduje swoje uzasadnienie w licznych barierach architektonicznych placówek edukacyjnych, jak również w braku indywidualnego podejścia do integracji osób niepełnosprawnych z uczniami pełnosprawnymi.

Według danych Ministerstwa Edukacji Narodowej i Sportu ponad 3% populacji uczniów wymaga specjalnych form kształcenia. Zapotrzebowanie społeczne na kształcenie integracyjne jest kilkakrotnie większe niż liczba dostępnych miejsc. W zakresie edukacji dzieci i młodzieży, na terenie województwa mazowieckiego występują tzw. „białe plamy”. Najtrudniejsza sytuacja pod tym względem występuje w podregionie radomskim, gdzie brak jest placówek kształcenia integracyjnego i specjalnego zarówno na poziomie przedszkolnym, jak i podstawowym.

Gospodarstwa domowe z osobami niepełnosprawnymi osiągają na ogół niskie dochody, a szczególnie gospodarstwa domowe z niepełnosprawnymi dziećmi. Sytuacja materialna tych rodzin jest uwarunkowana aktywnością zawodową rodziców a także stanem zdrowia dziecka, często uniemożliwiającym podjęcie pracy przez rodziców. Sytuacja pogarsza się, gdy oprócz niepełnosprawnych dzieci także rodzice są niepełnosprawni lub gdy rodzina jest biologicznie niepełna.

Wykształcenie jest czynnikiem korzystnie stymulującym osoby niepełnosprawne w społeczeństwie, tworzy szansę na lepsze dostosowanie się do otoczenia i osiągnięcie wyższego standardu życia. Należy tworzyć odpowiednie warunki dające dzieciom niepełnosprawnym możliwości kształcenia w ogólnodostępnych placówkach oświatowych z alternatywną możliwością kształcenia integracyjnego.

4. Aktywizacja i rehabilitacja zawodowa.

W ostatnich latach nastąpiło bardzo wyraźne pogorszenie sytuacji osób niepełnosprawnych w skali kraju i na Mazowszu. Aktywni zawodowo w województwie stanowią populację liczącą 62 865 osób, tj. 12,5% ogółu niepełnosprawnych. Większość niepełnosprawnych (47%) z województwa mazowieckiego pracuje już na otwartym rynku pracy. Pod koniec 2003 roku, w województwie mazowieckim funkcjonowało 341 zakładów pracy chronionej, gdzie pracowało ponad 18 tys. osób niepełnosprawnych. Od kilku lat następuje proces zmniejszania liczby zakładów pracy chronionej w skali kraju, jak i Mazowsza.

Struktura aktywnych zawodowo przedstawia się następująco: pracujący stanowią

73,3%, a bezrobotni i poszukujący pracy – 26,7% aktywnych zawodowo.

Spada aktywność zawodowa i wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych. W zastraszającym wprost tempie rośnie bezrobocie wśród tej grupy społecznej. Stopa bezrobocia na Mazowszu wśród niepełnosprawnych wynosi 26,7%, co oznacza, że około 17 tys. osób niepełnosprawnych jest bezrobotnych i poszukujących pracy.⁴ W niektórych powiatach, szczególnie w podregionie ostrołęcko-siedleckim, zatrudnienie osób niepełnosprawnych jest w zasadzie śladowe i stopa bezrobocia wynosi nawet 90%.

Warto zaznaczyć, że prawie co drugi bezrobotny lub poszukujący pracy pozostaje bez pracy dwa i więcej lat.

Prawie co piąty bezrobotny posiada umiarkowany i znaczny stopień niepełnosprawności, co oznacza, że bez pomocy państwa, wielu z nich nie będzie mogło rozwiązywać samodzielnie swoich problemów życiowych.

Według danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy liczba bezrobotnych w odniesieniu do stycznia ubiegłego roku zwiększyła się aż o 17,1% i bezrobocie wśród niepełnosprawnych jest wyraźnie wyższe, o 11 punktów procentowych niż ogółu mieszkańców Mazowsza.

W powiatowych urzędach pracy zarejestrowanych jest około 10 tysięcy niepełnosprawnych jako bezrobotnych i poszukujących pracy, co świadczy, że pośrednictwu pracy podlega tylko 60% bezrobotnych i poszukujących pracy, a poza pośrednictwem pozostaje aż 40%, tj. około 7 tys. osób.

Reasumując, należy stwierdzić, że niskie wskaźniki zatrudnienia i wysokie stopy bezrobocia prowadzą do społecznego wykluczenia i marginalizacji osób niepełnosprawnych.

Samorządy powiatowe w bardzo małym stopniu prowadzą aktywną politykę zatrudniania osób niepełnosprawnych i zwalczania bezrobocia w tej grupie społecznej. W bardzo małym stopniu kredytują działalność gospodarczą osób niepełnosprawnych i organizują szkolenia z zakresu podnoszenia kwalifikacji czy przekwalifikowywania zawodowego. W wyniku ich działalności, od kilku lat angażowane środki publiczne nie powodują zwiększenia zatrudnienia osób niepełnosprawnych. Działalność samorządów powiatowych w dużym stopniu sprowadza się, po potrąceniu kosztów własnych, do prostej redystrybucji środków finansowych przekazywanych przez PFRON na rzecz rehabilitacji zawodowej i społecznej.

Istnieje pilna potrzeba przystąpienia do budowy tolerancyjnego, otwartego na potrzeby osób niepełnosprawnych rynku pracy.

Ogólny wniosek, jaki można wyprowadzić z przeprowadzonych badań i analiz to stwierdzenie, że dotychczasowa polityka wobec osób niepełnosprawnych w wieku aktywności zawodowej jest mało skuteczna i powinna ulec zmianie.

Jeżeli przyjąć, że celem strategicznym jest poprawa warunków wyrównywania szans osób niepełnosprawnych, ich integracja społeczna i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych i ich rodzin, to należy przyjąć zasadę wspólnej odpowiedzialności tzn. władz administracyjnych, samych zainteresowanych i pracodawców za ten cel. Zasada ta zakłada, że społeczeństwo uznaje zatrudnienie osób niepełnosprawnych i ich integrację społeczną za naczelny cel działania na ich rzecz. Aby zasadę wprowadzić w życie, osoby niepełnosprawne muszą otrzymać odpowiednią pomoc i wsparcie, w przeciwnym wypadku skazane będą na izolację i wykluczenie.

W dniu dzisiejszym, istnieje pilna potrzeba rozwiązania jednego z elementów w „Planie Hausnera” tzn. ewentualnego odstąpienia państwa od dofinansowywania zatrudniania osób niepełnosprawnych z lekkim stopniem niepełnosprawności, co jest zgodne

⁴ Osoba niepełnosprawna może być zarejestrowana jako bezrobotna, jeżeli nie posiada prawa do świadczeń rentowych na warunkach określonych w ustawie o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu. Jeżeli osoba niepełnosprawna ma przyznane świadczenia rentowe to wg nomenklatury przyjętej w systemie urzędów pracy, jest osobą poszukującą pracy i niepozostającą w zatrudnieniu.

z rozwiązaniami w większości krajów Unii. Problem ten może dotyczyć około 9 tys. osób i należy podjąć wszelkie wysiłki w celu znalezienia im pracy na otwartym rynku.

Potrzeba ingerencji państwa w aktywizację zawodową wynika również z przekonania znacznej części społeczeństwa. Z badań opinii społecznej wynika, że:

- 78% społeczeństwa opowiada się za podejmowaniem pracy zawodowej przez zdolne do niej osoby niepełnosprawne. W sytuacji podjęcia pracy przez osobę niepełnosprawną, powinna ona – zdaniem 50% badanych – zachować dotychczasową rentę;
- 87% Polaków ocenia, że niepełnosprawni otrzymują zbyt małe wsparcie ze strony państwa. Państwo jest głównym adresatem finansowych postulatów poprawy jakości życia osób niepełnosprawnych. To właśnie z budżetu państwa – zdaniem 84% Polaków – powinno się pokryć koszty wyrównywania szans zawodowych osób niepełnosprawnych. Środki finansowe przeznaczane przez państwo na potrzeby osób niepełnosprawnych w pierwszej kolejności ankietowani wydaliby na rehabilitację zdrowotną, a w drugiej – wspieranie zatrudnienia, następnie na podwyżkę rent i emerytur, likwidację barier architektonicznych, na końcu zaś na rehabilitację społeczną. Co interesujące, osoby aktywne zawodowo, a także prywatni przedsiębiorcy, inaczej niż pozostali ankietowani, na pierwszym miejscu stawiają aktywizację zawodową niepełnosprawnych, a na drugim miejscu rehabilitację zdrowotną.⁵

5. Rehabilitacja społeczna.

Istnieje pilna potrzeba zorganizowania warsztatów terapii zajęciowej dla około 1 tys. osób w kilkunastu powiatach, w tym zwłaszcza w powiatach podregionu ostrołęckiego.

Większość obiektów użyteczności publicznej jest niedostępna lub dostępna w ograniczonym zakresie dla osób niepełnosprawnych, w tym zwłaszcza na wózkach. W ostatnich latach wiele zrobiono w sprawie likwidacji barier funkcjonalnych, ale nadal na terenie zdecydowanej większości powiatów nie prowadzi się nawet prac koncepcyjnych obejmujących program „miasto bez barier” lub „miasto przyjazne osobom niepełnosprawnym”. Nie opracowuje się również „map dostępności” dla osób niepełnosprawnych.

Stopień zaspokojenia potrzeb osób fizycznych w zakresie likwidacji barier architektonicznych i urbanistycznych należy uznać za niezadowalający, gdyż około 25% wniosków nie zostało rozpatrzonych pozytywnie, a w co drugim przypadku kwoty przeznaczone na ten cel były niewystarczające. Podobnie przedstawia się sprawa zaspokojenia potrzeb w zakresie dofinansowania uczestnictwa osób niepełnosprawnych w turnusach rehabilitacyjnych. Prawie co piąty powiat uważa, że środki finansowe przeznaczone na turnusy były niewystarczające.

Warto w tym miejscu zwrócić uwagę, że jedynie 4,2% ogółu dorosłych osób niepełnosprawnych, którzy skorzystali z dofinansowania stanowili pracownicy zakładów pracy chronionej. W związku z powyższym powstaje pytanie, czy środki finansowe Funduszu nie powinny być skierowane w zdecydowanie większym stopniu na aktywnych zawodowo.

6. Rehabilitacja lecznicza.

⁵ Komunikat prasowy TNS OBOP z dnia 3 marca 2004 roku z badań „Polacy o niepełnosprawności” przeprowadzonych w dniach 19-22 luty 2004 r. przez OBOP na ogólnopolskiej próbie losowej obejmującej 1005 osób w wieku 15 lat i więcej techniką bezpośredniego wywiadu kwestionariuszowego.

Na terenie Mazowsza istnieje duże zróżnicowanie w zakresie dostępu osób niepełnosprawnych do rehabilitacji leczniczej. Szczególnie wydaje się uboga w tym zakresie północno-wschodnia część województwa. W czterech powiatach (zwoleńskim, sokołowskim, plockim i siedleckim) brak jest poradnictwa w zakresie rehabilitacji leczniczej.

Profilaktyka lecznicza dzieci w wieku od 0 do 7 lat wymaga podjęcia natychmiastowych działań, gdyż w bardzo wielu powiatach nie odnotowano żadnych w zasadzie faktycznych kroków w tym kierunku.

Stopień zaspokojenia potrzeb osób fizycznych w zakresie dofinansowania zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze ze środków NFZ i PFRON należy uznać za bardzo wysoki. Pomoc finansową uzyskali w zasadzie wszyscy, którzy o nią występowali.

7. Dofinansowanie sportu, kultury i rekreacji.

Znaczna część samorządów powiatowych nie posiada wiedzy, które podmioty, organizacje sportowe, kluby, fundacje, itp. prowadzą na ich terenie działalność na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie sportu, kultury, rekreacji i turystyki. Nasycenie poszczególnych powiatów jednostkami organizacyjnymi zajmującymi się sportem, kulturą, rekreacją i turystyką wśród osób niepełnosprawnych jest również zróżnicowane. Na terenie województwa mazowieckiego, aż w 54,8% powiatów, właściwie brak jest organizacyjnych możliwości realizowania zadań z zakresu sportu, kultury czy turystyki wśród osób niepełnosprawnych. Istnieje konieczność wyrównania dysproporcji w organizowaniu sieci podmiotów zajmujących się omawianą problematyką.

8. Współpraca z organizacjami pozarządowymi.

Można sformułować stwierdzenia, że samorzady powiatowe współpracują z różnymi organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych. Intensywność tej współpracy zaznacza się najbardziej na poziomie kół terenowych dużych organizacji krajowych, o wieloletnim doświadczeniu i tradycji, takich jak: PZN, Związek Emerytów i Rencistów, a także jednostki organizacyjne Kościoła Katolickiego. Współpraca ta dotyczy najczęściej szeroko rozumianej integracji społecznej, dofinansowania turnusów i różnego rodzaju imprez okolicznościowych, ewentualnie dofinansowania zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny.

Daje się zauważyć brak współpracy pomiędzy powiatami, a organizacjami pozarządowymi w zakresie rehabilitacji zawodowej.

Współpraca samorządów z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych najczęściej ogranicza się do zakresu działań określonych zadaniami ustawowymi. W zakresie ustalania powiatowych programów działania na rzecz osób niepełnosprawnych udział organizacji pozarządowych jest wyjątkowo mały.

Blisko połowa powiatów posiada słabe rozpoznanie form działalności organizacji funkcjonujących na ich terenie.

9. Wykorzystanie środków PFRON w 2003 roku.

W 2003 roku PFRON przekazał na rzecz osób niepełnosprawnych na Mazowszu, pośrednio lub bezpośrednio kwotę prawie 119 mln zł, w tym na:

- aktywizację i rehabilitację zawodową wydatkowano łączną kwotę prawie 58 mln zł. Dofinansowaniem bezpośrednim lub pośrednim objęto prawie 8 tys. osób, tj. około 13%

aktywnych zawodowo⁶. Jednocześnie duża część zakładów pracy chronionej otrzymała szereg ulg z tytułu zatrudniania osób niepełnosprawnych w tym podatku od towarów i usług w wysokości uzależnionej od stopnia niepełnosprawności zatrudnionych osób (ok. 20,8 mln zł), refundację składek na ubezpieczenia społeczne należnej od pracownika (prawie 27 mln zł), refundację wynagrodzeń osób niepełnosprawnych, u których stwierdzono chorobę psychiczną, upośledzenie umysłowe lub epilepsję (14,2 mln zł);

- rehabilitację społeczną wydatkowano łączną kwotę 54,3 mln zł. Dofinansowaniem objęto prawie 30 tys. osób niepełnosprawnych;
- rehabilitację leczniczą, dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny – 5,2 mln zł. Dofinansowaniem objęto ponad 8,0 tys. osób,
- wspieranie edukacji studentów – wydatkowano kwotę 1.129.419,00 zł na rzecz 382 osób.

W planie finansowym na rok 2003 Fundusz zabezpieczył na potrzeby samorządów powiatowych Mazowsza kwotę 61.114.188 zł z czego przekazał do realizacji 58.217.692 zł. Ze sprawozdań finansowo- rzeczowych powiatów z realizacji zadań wynika, że w 2003 roku wykorzystano kwotę 55.936.606 zł, tj. 91,5% przyznanych środków. Z powyższego rozliczenia wynika, że Fundusz zabezpieczył środki finansowe w kwocie o ponad 5 mln zł wyższej niż samorządy powiatowe wykorzystały.

W związku z tym, że środki finansowe przekazywane przez PFRON na rzecz realizacji zadań ustawowych, w niektórych powiatach w znacznej części nie zostały wykorzystane, samorządy powiatowe dokonały ich zwrotu i to często w sytuacji, gdy na ich terenie utrzymuje się bardzo wysoki poziom bezrobocia wśród osób niepełnosprawnych. Samorządy powiatowe w bardzo małym stopniu prowadzą aktywną politykę w tym zakresie. Powstaje w tym miejscu pytanie: jak samorządy powiatowe wykorzystują środki unijne, gdy nie potrafią wykorzystać nawet krajowych?

Trudno oszacować zapotrzebowanie społeczne na środki finansowe w 2004 roku, gdyż wiele samorządów powiatowych nie posiada rozpoznania zapotrzebowania społecznego w tej sprawie.

Nie są również znane programy pomocowe w formie rozporządzeń Rady Ministrów odnośnie dofinansowań wynagrodzeń osób niepełnosprawnych w związku z przystąpieniem Polski z dniem 1 maja 2004 roku do Unii Europejskiej.

W związku z powyższym, w dniu dzisiejszym można powiedzieć tylko tyle, że na podstawie uchwały nr 57/2004 Zarządu PFRON z dnia 11 lutego 2004 roku samorządom powiatowym przyznano na 2004 rok środki w kwocie ogółem 56.830.456,00 zł. Samorząd wojewódzki otrzymał kwotę 5.807.312,00 zł. Dla porównania w ubiegłym roku odpowiednie dane wynosiły 61.114.188,00 zł i 8.894.433,00 zł. Można powiedzieć, że województwo mazowieckie otrzymało od PFRON w 2004 roku kwotę mniejszą o ponad 7,3 mln zł niż w roku ubiegłym.

10. Europejski Fundusz Społeczny.

Przygotowanie samorządów powiatowych do skorzystania ze środków finansowych Unii Europejskiej jest bardzo słabe. Zainteresowanie szkoleniami w zakresie Europejskiego Funduszu Społecznego deklaruje 40% powiatów na Mazowszu, jednocześnie połowa ankietowanych powiatów wykazuje brak wiedzy o potrzebach szkoleniowych na swoim terenie.

⁶ Podstawę do wyliczeń stanowiła liczba aktywnych zawodowo w 2003 roku, ustalona na podstawie własnych badań Oddziału Mazowieckiego PFRON w wysokości 62 865 osób. Według GUS w 2002 roku aktywni zawodowo liczyli 105,3 tys. osób.

2/3 powiatów na Mazowszu nie posiadało informacji identyfikujących podmioty, które miałyby w przyszłości podjąć się realizacji projektów przy wykorzystaniu środków Europejskiego Funduszu Społecznego otrzymanych za pośrednictwem PFRON.

Poważnym problemem w zakresie wykorzystania środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego może okazać się brak odpowiedniej liczby dobrze przygotowanych projektów, spełniających kryteria Działania 1.4. Konieczne jest więc radykalne przyspieszenie szkoleń kierowanych do potencjalnych projektodawców i zatrudnianie przy realizacji projektów wykwalifikowanej kadry, która będzie w stanie profesjonalnie je przeprowadzić. Ważne jest również odpowiednie rozplanowanie realizacji projektów w latach 2004-2006.

11. Inne wnioski i ustalenia wynikające z przeprowadzonych badań i analiz.

Większość informacji o populacji osób niepełnosprawnych oraz ich strukturze społeczno - zawodowej i demograficznej pochodzi z narodowego spisu powszechnego oraz z innych badań GUS-u. Osoby niepełnosprawne nie są objęte bieżącą statystyką. Jedyne ZUS, w ramach systemu PŁATNIK, posiada profesjonalną i aktualną bazę danych o znacznej części osób niepełnosprawnych. ZUS – nie jest ustawowo zobowiązany do udzielania informacji o zatrudnionych osobach niepełnosprawnych.

Istnieje pilna potrzeba przystąpienia do budowy centralnej i regionalnych baz danych dotyczących niepełnosprawności (m.in. osób niepełnosprawnych, służb, instytucji i organizacji działających na rzecz tych osób, infrastruktury i jej przystosowania). Istnieje potrzeba przystąpienia do organizowania badań ankietowych oceniających stopień zaspokojenia potrzeb związanych z niepełnosprawnością, a także podnoszenia kwalifikacji służb wdrażających.

Konieczne jest uporządkowanie systemu orzecznictwa o niepełnosprawności. Brak jednolitych zasad w sprawie orzekania o niepełnosprawności utrudnia prowadzenie rzetelnych badań i analiz. Przykładowo w Narodowym Spisie Powszechnym w 2002 roku do grupy osób niepełnosprawnych prawnie nie zaliczono osób, które uzyskały orzeczenie o grupie inwalidztwa wydane przez MON lub MSWiA oraz orzeczeń o długotrwałej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym wydanych przez KRUS po 31 grudnia 1997 r.⁷.

Obecnie obowiązują dwa rodzaje orzecznictwa:

- do celów rentowych – orzecznictwo rentowe, należące do zadań lekarza orzecznika ZUS na podstawie ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Oprócz ZUS orzecznictwo prowadzą także inne instytucje: komisje lekarskie KRUS, komisje lekarskie podległe MON lub MSWiA,
- do celów pozarentowych – orzecznictwo pozarentowe, należące do zespołów do spraw orzekania o niepełnosprawności na podstawie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Cele pozarentowe to przede wszystkim: *ulgi podatkowe, komunikacyjne, w opłatach rtv, możliwość korzystania z zasiłków świadczonych przez pomoc społeczną, uczestnictwo w turnusach rehabilitacyjnych, uczestnictwo w warsztatach terapii zajęciowej, zatrudnienie na chronionym rynku pracy, korzystanie ze szkoleń specjalistycznych, podleganie przywilejom pracowniczym osób niepełnosprawnych (np. krótszy czas pracy, dodatkowy urlop), możliwość uzyskania dofinansowania w zakresie likwidacji barier architektonicznych, transportowych, technicznych, w komunikowaniu się.*

⁷ „Osoby niepełnosprawne oraz ich gospodarstwa domowe, Część I, Osoby niepełnosprawne, NSP 2002, Warszawa GUS, październik 2003 – s.17.

Na podstawie obecnych przepisów wprowadzono następujące nazwy:

- I grupa inwalidzka – to całkowita niezdolność do pracy oraz samodzielnej egzystencji. W orzecznictwie pozarentowym to znaczny stopień niepełnosprawności;
- II grupa inwalidzka – to całkowita niezdolność do pracy. W orzecznictwie pozarentowym to umiarkowany stopień niepełnosprawności;
- III grupa inwalidzka – to częściowa niezdolność do pracy lub celowość przekwalifikowania zawodowego. W orzecznictwie pozarentowym – to lekki stopień niepełnosprawności.

Do celów pozarentowych służy zarówno orzeczenie lekarza orzecznika ZUS o niezdolności do pracy, jak i orzeczenie powiatowego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności. Osoby posiadające ważne orzeczenia o zaliczeniu do jednej z grup inwalidów, niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym oraz orzeczenia lekarza orzecznika ZUS o niezdolności do pracy mogą złożyć w zespole do spraw orzekania o niepełnosprawności wnioski o ustalenie stopnia niepełnosprawności i wskazań odnośnie korzystania z ulg i uprawnień, przysługujących osobom niepełnosprawnym. Do celów rentowych służy wyłącznie orzeczenie lekarza orzecznika ZUS o częściowej niezdolności do pracy. Na podstawie orzeczenia wydanego przez Zespół nie można ubiegać się o emeryturę lub rentę.

Proponujemy rozważyć: czy nie oddzielić systemu orzecznictwa o niepełnosprawności głównie dla celów zatrudnieniowych od systemu orzekania o niepełnosprawności dla innych celów, w tym wsparcia w samodzielnej egzystencji czy integracji społecznej.

Z przeprowadzonych badań wynika, że znaczna część osób niepełnosprawnych nie posiada prawnego orzeczenia o stopniu niepełnosprawności, co wymaga pilnego uporządkowania w związku z wejściem Polski do Unii i potrzebą właściwego adresowania pomocy społecznej.

II. WOJEWÓDZKI PROGRAM WYRÓWNYWANIA SZANS OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH I PRZECIWDZIAŁANIA ICH WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU ORAZ POMOCY W REALIZACJI ZADAŃ NA RZECZ ZATRUDNIANIA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH NA LATA 2004-2008.

Z przeprowadzonych badań i analiz wynika gwałtowne narastanie zjawiska niepełnosprawności w naszym kraju i na Mazowszu. Niepełnosprawność jest udziałem coraz większej części społeczeństwa i obejmuje wszystkie aspekty funkcjonowania dotkniętego nią człowieka, wpływa na rozwój oraz jakość życia. Stan ten wymusza podejmowanie wielorakich działań dla zapewnienia słabszej części naszego społeczeństwa godnych warunków życia i rozwoju.

Prawa osób niepełnosprawnych zostały zagwarantowane w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, Konwencji Praw Dziecka, aktach prawa międzynarodowego oraz aktach wewnętrznych naszego kraju.

Wejście Polski do Unii Europejskiej wymagało dostosowania polskiej polityki społecznej, w tym również problematyki osób niepełnosprawnych do standardów i zasad unijnych, do wspólnotowego programu na rzecz zwalczania wykluczenia społecznego. Unia nie ingeruje bezpośrednio w organizację systemów rehabilitacji zawodowej, jakie funkcjonują w poszczególnych państwach członkowskich, ale gdy w systemie pojawiają się środki o charakterze pomocy publicznej, sytuacja ulega radykalnej zmianie. Ich wydawanie podlega szczególnym rygorom i kontroli, jest systematycznie monitorowane i oceniane.⁸ Wszystkie

⁸ Zobacz m.in.: „Monitorowanie pomocy publicznej” – rozdz. 6 w ustawie z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej, Dziennik Ustaw nr 123, poz. 1291.

programy powinny zostać poddane ocenie skuteczności i efektywności wykorzystania, jeżeli korzystano ze środków unijnych.

Do zadań samorządu wojewódzkiego, zgodnie z art. 35 znowelizowanej ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych⁹ należy opracowanie wojewódzkiego programu wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałanie ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych oraz współpraca w jego realizacji z organami administracji rządowej, powiatami i gminami.

Program wyznacza najistotniejsze kierunki działań na rzecz osób niepełnosprawnych, jakie powinny być podejmowane na Mazowszu w latach 2004-2008 i jest integralnym elementem „Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego” oraz „Wojewódzkiego Programu Rozwoju Regionalnego Mazowsza na lata 2001-2006”.¹⁰

Zgodnie z ustawą o samorządzie województwa aktami wykonawczymi w stosunku do strategii województw są programy wojewódzkie, które – w myśl postanowień ustawy o zasadach wspierania rozwoju regionalnego – stanowią jednocześnie podstawę ubiegania się o środki publiczne.

Program jest otwarty, a zarazem bardzo szczegółowy. Otwarty, gdyż nie prognozuje kosztów realizacyjnych. Szczegółowy, gdyż ilustruje – zwłaszcza w raporcie – występujące „białe plamy”, braki i zapotrzebowania społeczne nie tylko na poziomie województwa, ale na szczeblu podregionów gospodarczych oraz poszczególnych powiatów.

Program powstał m.in. na podstawie przeprowadzonego przez Oddział Mazowiecki PFRON badania pt. „Wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałanie ich wykluczeniu społecznemu”, analizy „Sprawozdań rzeczowo-finansowych z realizacji zadań z zakresu rehabilitacji i zatrudniania osób niepełnosprawnych finansowanych ze środków PFRON” przekazywanych przez samorządy powiatowe do Zarządu PFRON, innych dostępnych danych oraz powstałej na tej podstawie diagnozy o sytuacji osób niepełnosprawnych na Mazowszu, która została przedstawiona w dziewięciu poprzednich rozdziałach niniejszego opracowania.

Podstawowym założeniem programu jest dążenie do kompleksowego i interdyscyplinarnego działania. Polityka wobec osób niepełnosprawnych odnosi się do licznej i bardzo zróżnicowanej grupy społecznej. W realizacji programu wezmą udział podmioty z różnych dziedzin życia społeczno-gospodarczego.

Program uwzględnia pogląd, że niepełnosprawność to nie tylko rezultat uszkodzenia ciała czy choroby, ale również wynik barier społecznych, ekonomicznych, fizycznych, jakie osoba niepełnosprawna napotyka w swoim środowisku. To nie jednostka niepełnosprawna ma dostosować się do otoczenia, ale otoczenie, środowisko powinno się dostosować do potrzeb osób niepełnosprawnych.

W programie niepełnosprawność uznaje się za pewien stan zdrowia, a nie przeszkodę lub utrudnienie do wykonywania i podjęcia pracy. Stan zdrowia uprawnia do określonych świadczeń społecznych i osoba niepełnosprawna powinna je otrzymać, natomiast państwo powinno stworzyć warunki i udzielić wszelkiej pomocy w podjęciu pracy zgodnie z kwalifikacjami i możliwościami osoby niepełnosprawnej.

W związku z powyższym, ideą programu jest, aby osoba niepełnosprawna miała dostęp, w miarę możliwości finansowych kraju i regionu, do pakietu usług rehabilitacyjno-integracyjnych, który powinien obejmować nie tylko świadczenia społeczne ale także usługi

⁹ Dziennik Ustaw z 1997 roku, nr 123, poz. 776 z późniejszymi zmianami.

¹⁰ Zobacz: „Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego”, Sejmik Województwa Mazowieckiego, Warszawa 2001 rok, „Wojewódzki Program Rozwoju Regionalnego Mazowsza na lata 2001-2006”, Sejmik Województwa Mazowieckiego, Warszawa, czerwiec 2002.

rehabilitacyjne, szkolenia i przekwalifikowania zawodowe, optymalną formę zatrudnienia, świadczenia pieniężne na potrzeby integracyjne, itd.

Do realizacji programu istnieje potrzeba uzyskania społecznego poparcia, gdyż realizowana polityka z jednej strony musi uwzględniać realne możliwości województwa i kraju w zaspokajaniu potrzeb osób niepełnosprawnych, z drugiej zaś, należy pogodzić potrzeby osób niepełnosprawnych z potrzebami pozostałej części społeczeństwa.

Istotnym elementem w tej sprawie był sposób budowy programu, w tym zwłaszcza: zbierania informacji o potrzebach osób niepełnosprawnych, opracowywania ankiety i formułowania celów strategicznych, operacyjnych i zadań. Proces został mocno uspołeczniony, co było bardzo widoczne przy następujących etapach:

- budowy ankiety; cele i założenia badawcze skonsultowano z pięcioma samorządami powiatowymi,
- przeprowadzenia badania ankietowego; ankietę wypełniły wszystkie samorządy powiatowe, zgłoszono uwagi i przedstawiono potrzeby osób niepełnosprawnych na terenie swojego działania. W związku z tym, należy powiedzieć, że w pewnym sensie wszystkie samorządy powiatowe są współtwórcami niniejszego programu działania,
- wypracowywania celów strategicznych i operacyjnych oraz konsultacji projektu *Wojewódzkiego programu wyrównywania szans osób niepełnosprawnych oraz przeciwdziałanie ich wykluczeniu społecznemu ...* W konsultacjach uczestniczyli przedstawiciele środowisk osób niepełnosprawnych oraz instytucji naukowych i organizacji działających na rzecz osób niepełnosprawnych, w tym m.in.: Wojewódzkiej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych, Krajowego Związku Spółdzielni Inwalidów i Niewidomych w Warszawie, Akademii Podlaskiej w Siedlcach, Akademii Pedagogiki Specjalnej im. M. Grzegorzewskiej w Warszawie, Wojewódzkiego Urzędu Pracy, Krajowej Izby Gospodarczo-Rozliczeniowej oraz Fundacji Ochrony Zdrowia. Konsultacje miały charakter roboczych spotkań i stanowiły ważny etap w procesie przygotowywania projektu programu. Uczestnicy konsultacji zgłosili szereg uwag i propozycji, które zostały uwzględnione w projekcie programu.

Reasumując należy stwierdzić, że proces budowy wojewódzkiego programu działania został mocno uspołeczniony i należy w tym miejscu serdecznie podziękować wszystkim uczestnikom konsultacji za udział i wkład pracy w przygotowanie niniejszego projektu programu działania.

Celem głównym, misją działania, samorządu województwa mazowieckiego na rzecz osób niepełnosprawnych jest wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałanie ich wykluczeniu społecznemu.

Cele strategiczne programu:

- 1. Wspieranie przemian świadomości społecznej odnośnie problematyki osób niepełnosprawnych.**
- 2. Zwiększanie dostępu osób niepełnosprawnych do kształcenia i podnoszenia kwalifikacji.**
- 3. Zwiększanie dostępu do leczenia, opieki i rehabilitacji medycznej.**
- 4. Aktywizacja i rehabilitacja zawodowa osób niepełnosprawnych.**
- 5. Zwiększanie dostępu do dóbr i usług umożliwiających rehabilitację społeczną, pełne uczestnictwo w życiu społecznym, kulturalnym, artystycznym, sportowym, rekreacji i turystyce.**
- 6. Zwiększanie aktywności podmiotów i organizacji działających na rzecz osób niepełnosprawnych.**

7. **Wyrównywanie różnic w podregionach społeczno-gospodarczych województwa mazowieckiego.**
8. **Podejmowanie działań zmierzających do wykorzystania środków z europejskich funduszy strukturalnych.**
9. **Usprawnienie systemu monitorowania i diagnozowania sytuacji osób niepełnosprawnych na Mazowszu.**

Należy podkreślić, że powyższe cele strategiczne są zgodne z katalogiem dziesięciu praw wymienionych w Karcie Praw Osób Niepełnosprawnych¹¹, która została przyjęta uchwałą Sejmu w dniu 1 sierpnia 1997 roku. Karta Praw Osób Niepełnosprawnych, która jest wyrazem stosunku władzy ustawodawczej wobec osób niepełnosprawnych, ich problemów i potrzeb, które w miarę możliwości finansowych kraju, województwa powinny być realizowane przez władze administracyjne i samorządowe.

Działalność prowadząca do realizacji wymienionych celów będzie polegała z jednej strony na tworzeniu warunków zewnętrznych sprzyjających wyrównywaniu szans osób niepełnosprawnych, społecznej integracji oraz aktywizacji zawodowej, z drugiej zaś strony działania będą ukierunkowane bezpośrednio na same osoby niepełnosprawne, prowadząc do wzmocnienia możliwości samodzielnego życia, a także aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym na równych prawach z innymi.

Tak postawione cele i sposoby ich realizacji przeciwdziałają wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych oraz sprzyjają włączaniu ich do grup społecznych oraz instytucji tak, aby osoby te mogły uczestniczyć w życiu społecznym i zawodowym oraz nie były skazane na izolację.

Każde z poszczególnych przedsięwzięć i zadań, zgodnie ze standardami programów unijnych, będzie monitorowane i poddane ocenie efektywności i skuteczności w ramach ewaluacji całego wojewódzkiego programu działania.

Celem monitoringu jest zapewnienie prawidłowej realizacji i efektywności zadań, bieżące wykrywanie nieprawidłowości oraz ich korygowanie. Przez monitoring należy rozumieć proces systematycznego zbierania i analizowania ilościowych i jakościowych informacji na temat realizowanych zadań w aspekcie rzeczowym i finansowym.

Przez ewaluację programu, należy rozumieć ocenę jakości realizacji zadania, jego faktycznych efektów w stosunku do wcześniejszych założeń odnoszących się do efektów długoterminowych wyrażonych w celu strategicznym. Ewaluacja dokonywana będzie z zastosowaniem standaryzowanych, syntetycznych i analitycznych wskaźników.

Zasady monitoringu i ewaluacji wojewódzkiego programu działania zostały przedstawione w następnym rozdziale niniejszego opracowania. Na tej podstawie, na zakończenie każdego roku zostanie opracowany raport opisujący szczegółowo działania, jakie zostały podjęte w danym roku, jakie cele zostały zrealizowane, jakie osiągnięto efekty i rezultaty.

Cel strategiczny nr 1 – Wspieranie przemian w świadomości społecznej w zakresie problemów i potrzeb osób niepełnosprawnych.

Cele operacyjne:

1. Prowadzenie stałych działań medialnych, edukacyjnych przedstawiających warunki życia i pracy ludzi niepełnosprawnych, ich problemy i potrzeby.
2. Egzekwowanie prawa osób niepełnosprawnych do pełnej integracji społecznej i pomocy finansowej ze strony państwa w tym zakresie.

¹¹ Zobacz: Monitor Polski z 1997 roku, Nr 50, poz. 475.

3. Egzekwowanie prawa do pracy na otwartym rynku i uznania konieczności pomocy państwa w zakresie pokrycia kosztów wyrównywania szans zawodowych osób niepełnosprawnych.
4. Wspieranie przemian w świadomości społecznej w zakresie problematyki osób niepełnosprawnych, zwłaszcza związanych z wejściem Polski do Unii Europejskiej poprzez wspieranie procesu przystosowania osób niepełnosprawnych i dostosowania organizacji działających na rzecz osób niepełnosprawnych.
5. Wspieranie i podejmowanie działań zmierzających do zmiany społecznego wizerunku osoby niepełnosprawnej.
6. Wspieranie i podejmowanie działań zmierzających do zwiększenia obecności osób niepełnosprawnych, organizacji pozarządowych w życiu społecznym i publicznym, promowanie aktywności społecznej osób niepełnosprawnych i ich organizacji.
7. Popularyzowanie osiągnięć i sukcesów osób niepełnosprawnych w różnych dziedzinach życia społecznego i gospodarczego, w tym zwłaszcza promowanie twórczości artystycznej, kulturalnej oraz osiągnięć sportowych.

Zadania:

1. Współpraca w organizowaniu konferencji, seminariów, imprez integracyjnych, itp.
2. Współpraca w zakresie opracowywania i realizacji programów edukacyjnych.
3. Promowanie i prezentacja twórczości artystycznej, kulturalnej i zawodowej osób niepełnosprawnych.
4. Promowanie współpracy społeczności lokalnych ze środowiskiem osób niepełnosprawnych.
5. Wspieranie aktywności i samoorganizacji osób niepełnosprawnych.
6. Wspieranie działań organizacji pozarządowych i samorządów lokalnych na rzecz osób niepełnosprawnych.

Formy realizacji: aktywne kreowanie polityki informacyjnej, dofinansowywanie działań informacyjnych i promocyjnych organizowanych w formie: widowisk artystycznych, kampanii medialnych, akcji promocyjnych, konferencji i seminariów, konkursów, wystaw i ekspozycji, szkoleń, wydawnictw, w tym w formie elektronicznej.

Oczekiwane rezultaty:

- Pozytywne zmiany w świadomości społecznej odnośnie problematyki osób niepełnosprawnych.
- Wzrost aktywności osób niepełnosprawnych i organizacji działających na rzecz osób niepełnosprawnych.

Realizatorzy zadania:

Organizacje pozarządowe, powiatowe centra pomocy rodzinie, powiatowe urzędy pracy.

Partnerzy:

Samorząd Województwa Mazowieckiego, samorzady powiatowe i gminne, organizacje pozarządowe działające na rzecz osób niepełnosprawnych, organizacje pożytku publicznego, mass – media.

Koordynator:

Urząd Marszałkowski – Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej.

Źródła finansowania:

Zadania finansowane będą ze środków:

- samorządów lokalnych – wszystkich szczebli,
- administracji rządowej,
- PFRON,
- Europejskiego Funduszu Społecznego przy współudziale i za pośrednictwem PFRON,
- innych źródeł.

Zasięg i czas trwania:

Zadania realizowane będą na terenie województwa mazowieckiego w latach 2004-2008.

Cel strategiczny nr 2 – Zwiększanie dostępu osób niepełnosprawnych do kształcenia i podnoszenia kwalifikacji.

Cele operacyjne:

1. Wspieranie działań umożliwiających podejmowanie procesu rehabilitacji dzieci już od momentu wykrycia niepełnosprawności.
2. Wspieranie działań umożliwiających dzieciom i młodzieży niepełnosprawnej edukację w publicznych i niepublicznych placówkach oświatowo – wychowawczych.
3. Zwiększanie liczby osób niepełnosprawnych w szkołach ponadgimnazjalnych i wyższych uczelniach.
4. Wspieranie rozwoju systemu pomocy w zakresie poradnictwa zawodowego dla osób niepełnosprawnych.
5. Zwiększanie dostępu osób niepełnosprawnych do ustawicznego kształcenia i przekwalifikowywania zawodowego.
6. Rozszerzanie możliwości podnoszenia umiejętności zawodowych przez osoby niepełnosprawne np. poprzez kursy, szkolenia doskonalenia zawodowego.

Zadania:

1. Monitorowanie potrzeb w środowiskach lokalnych w zakresie kształcenia osób niepełnosprawnych.
2. Prowadzenie działań na rzecz równości w dostępie do edukacji na różnych poziomach.
3. Wspieranie i motywowanie osób niepełnosprawnych do podnoszenia poziomu wykształcenia i potrzeby ustawicznego kształcenia.
4. Wspieranie działań związanych z budową, rozbudową przedszkoli oraz szkół umożliwiających kształcenie dzieci i młodzieży na wszystkich poziomach kształcenia obowiązkowego.
5. Wspieranie działań związanych z uruchamianiem ośrodków szkoleniowo-rehabilitacyjnych.
6. Likwidacja barier funkcjonalnych, w tym architektonicznych, komunikacyjnych, transportowych związanych z dostępem do edukacji na wszystkich poziomach kształcenia.

Formy realizacji: aktywne kreowanie polityki informacyjnej, akcje promocyjne, wspieranie i motywowanie osób niepełnosprawnych do podnoszenia kwalifikacji, monitorowanie potrzeb w środowisku, budowa i rozbudowa obiektów oraz ich dostosowywanie do potrzeb osób niepełnosprawnych, dofinansowywanie urządzeń umożliwiających uczenie się i podnoszenie kwalifikacji.

Oczekiwane rezultaty:

- Wzrost liczby osób niepełnosprawnych posiadających wyższe i średnie wykształcenie.

- Zwiększenie dostępu osób niepełnosprawnych do kształcenia.

Realizatorzy zadania:

Samorządy powiatowe i gminne, Samorząd Województwa, MENiS, organizacje pozarządowe.

Partnerzy:

Samorząd Województwa Mazowieckiego, PFRON, MENiS, wyższe uczelnie, samorządy powiatowe i gminne, organizacje pozarządowe działające na rzecz osób niepełnosprawnych, organizacje pożytku publicznego, mass – media.

Koordynator:

Urząd Marszałkowski – Departament Edukacji Publicznej i Sportu.

Źródła finansowania:

Zadania finansowane będą ze środków:

- MENiS,
- Samorządu Województwa,
- PFRON,
- Europejskiego Funduszu Społecznego poprzez beneficjentów końcowych: PFRON, Wojewódzki Urząd Pracy, Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu, Samorząd Wojewódzki oraz Inicjatywę Wspólnotową Equal,
- Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego poprzez beneficjentów końcowych: Samorząd Województwa – WUP,
- innych źródeł.

Zasięg i czas trwania:

Zadania realizowane będą na terenie województwa mazowieckiego w latach 2004-2008.

Cel strategiczny nr 3 - Zwiększanie dostępu do leczenia, opieki i rehabilitacji medycznej.

Cele operacyjne:

1. Wspieranie programów powiatowych uwzględniających zadania z zakresu profilaktyki, leczenia i dostępu do rehabilitacji medycznej, szczególnie w podregionach najuboższych.
2. Inspirowanie i wspomaganie samorządów powiatowych w celu tworzenia programów i przedsięwzięć zmierzających do poprawy dostępności do instytucji ochrony zdrowia i rehabilitacji leczniczej osób niepełnosprawnych.

Zadania:

1. Wspieranie i promowanie działań na rzecz wczesnej rehabilitacji, jej kompleksowości i ciągłości.
2. Wspieranie rozwoju poradnictwa w zakresie rehabilitacji leczniczej.
3. Wspieranie inicjatyw tworzenia i rozwijania działalności grup samopomocowych dla rodzin dotkniętych problemami niepełnosprawności.
4. Wspieranie rozszerzania ofert usług rehabilitacyjnych na rzecz osób niepełnosprawnych oraz podnoszenia ich jakości.
5. Wspieranie budowy, rozbudowy i modernizacji placówek służących osobom niepełnosprawnym.
6. Wspieranie doskonalenia zawodowego kadr świadczących usługi rehabilitacyjne na rzecz osób niepełnosprawnych.

7. Dofinansowywanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i inne środki pomocnicze.
8. Podjęcie profilaktyki leczniczej dzieci w wieku 0-7 lat.
9. Zwiększanie dostępu do orzecznictwa o stopniu niepełnosprawności, szczególnie z terenów wiejskich.
10. Promowanie i wspieranie rozwiązań zwiększających udział organizacji pozarządowych i wolontariatu w systemie pomocy osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom.

Formy realizacji: aktywna polityka informacyjna, akcje promocyjne, monitorowanie potrzeb w środowisku, wspieranie wydawnictwa, dofinansowywanie zaopatrzenia w sprzęt, dofinansowywanie budowy i rozbudowy obiektów służących rehabilitacji, modernizacji takich obiektów.

Oczekiwane rezultaty:

- Wzrost stopnia zaspokojenia potrzeb szczególnie w podregionach o najuboższej infrastrukturze leczniczo-rehabilitacyjnej.
- Zwiększenie dostępu osób niepełnosprawnych do rehabilitacji leczniczej.

Realizatorzy zadania:

- Samorząd Wojewódzki, samorządy powiatowe i gminne,
- organizacje pozarządowe,
- szpitale, przychodnie.

Partnerzy:

Samorząd Województwa Mazowieckiego, Narodowy Fundusz Zdrowia, samorządy powiatowe i gminne, organizacje pozarządowe działające na rzecz osób niepełnosprawnych, organizacje pożytku publicznego, mass – media.

Koordynator:

Urząd Marszałkowski – Departament Zdrowia i Polityki Społecznej.

Źródła finansowania:

Zadania finansowane będą ze środków:

- Narodowego Funduszu Zdrowia,
- Samorządu Wojewódzkiego, samorządów powiatowych i gminnych,
- PFRON,
- Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego poprzez Samorząd Województwa,
- innych źródeł.

Zasięg i czas trwania:

Zadania realizowane będą na terenie województwa mazowieckiego w latach 2004-2008.

Cel strategiczny nr 4 – Aktywizacja i rehabilitacja zawodowa.

Cele operacyjne:

1. Aktywizacja pracodawców w kierunku zatrudniania osób niepełnosprawnych.
2. Promowanie zatrudniania osób niepełnosprawnych, w tym podejmowania własnej działalności gospodarczej przez osoby niepełnosprawne.
3. Zwiększanie potencjału zawodowego i możliwości uzyskania pracy przez osoby niepełnosprawne.

4. Wspieranie projektodawców programów unijnych skutkujących pozyskaniem środków na rzecz aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych.

Zadania:

1. Zwiększanie ofert szkoleniowych i organizowanie szkoleń.
2. Wspieranie rozwoju poradnictwa, doradztwa zawodowego i pośrednictwa pracy.
3. Podejmowanie inicjatyw w organizowaniu giełd pracy i odbywania stażów pracy.
4. Rozwój i promocja usług doradczych dla osób niepełnosprawnych, dla organizacji pozarządowych i innych usługodawców.
5. Objęcie rejestracją powiatowych urzędów pracy wszystkich bezrobotnych i poszukujących pracy osób niepełnosprawnych.
6. Inicjowanie zwiększania zatrudnienia w jednostkach budżetowych i w organach administracji publicznej.
7. Rozwój infrastruktury służącej nabywaniu i rozwijaniu kwalifikacji oraz umiejętności zawodowych osób niepełnosprawnych.
8. Kreowanie nowych form zatrudniania osób niepełnosprawnych.

Formy realizacji: aktywne kreowanie polityki informacyjnej, akcje promocyjne, giełdy pracy, targi, wystawy i ekspozycje, szkolenia (również „on line”), kursy, doradztwo zawodowe, poradnictwo, pośrednictwo pracy, tworzenie miejsc pracy, subsydiowanie staży pracy, badania i ekspertyzy, rejestracja osób bezrobotnych i poszukujących pracy.

Oczekiwane rezultaty:

- Zwiększenie liczby osób prowadzących samodzielne życie i posiadających niezależność ekonomiczną.
- Wzrost liczby pracujących osób niepełnosprawnych i spadek stopy bezrobocia.
- Wzrost aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych i organizacji działających na ich rzecz.
- Poprawa kondycji ekonomicznej gospodarstw domowych osób niepełnosprawnych i ich rodzin.
- Pozytywne zmiany w świadomości społecznej odnośnie zatrudniania osób niepełnosprawnych.

Realizatorzy zadania:

Wojewódzki Urząd Pracy, powiatowe urzędy pracy, PFRON, organizacje pozarządowe, pracodawcy.

Partnerzy:

Samorząd Województwa Mazowieckiego - Wojewódzki Urząd Pracy, powiatowe urzędy pracy, samorządy powiatowe i gminne, organizacje pozarządowe działające na rzecz osób niepełnosprawnych, organizacje pożytku publicznego, mass – media i inni partnerzy społeczni.

Koordinator:

Urząd Marszałkowski – Wojewódzki Urząd Pracy.

Źródła finansowania:

Zadania finansowane będą ze środków:

- Ministerstwa Polityki Społecznej,

- Urzędu Marszałkowskiego – WUP,
- PFRON,
- Europejskiego Funduszu Społecznego poprzez beneficjentów końcowych: PFRON, Wojewódzki Urząd Pracy,
- innych źródeł.

Zasięg i czas trwania:

Zadania realizowane będą na terenie województwa mazowieckiego w latach 2004-2008.

Cel strategiczny nr 5 – Zwiększanie dostępu do dóbr i usług umożliwiających rehabilitację społeczną, pełne uczestnictwo w życiu społecznym, kulturalnym, artystycznym, sportowym, rekreacji i turystyce.

Cele operacyjne:

1. Rozszerzanie usług z zakresu rehabilitacji społecznej oraz podnoszenie ich jakości.
2. Wspieranie działań zmierzających do życia w środowisku wolnym od barier funkcjonalnych, w tym zwłaszcza dostępu do urzędów publicznych i obiektów użyteczności publicznej, swobodnego przemieszczania się i powszechnego korzystania ze środków transportu, dostępu do informacji, możliwości komunikacji międzyludzkich.

Zadania:

1. Wspieranie działań związanych z tworzeniem warsztatów terapii zajęciowej przede wszystkim w powiatach, w których brak takich placówek.
2. Racjonalizacja wydatków w zakresie zwiększania udziału w turnusach rehabilitacyjnych osób niepełnosprawnych aktywnych zawodowo oraz dzieci i młodzieży.
3. Wspieranie działań zmierzających do usuwania barier architektonicznych, transportowych i w komunikowaniu się.
4. Opracowywanie „map dostępności”, programów „miasto bez barier”, „miasto przyjazne osobom niepełnosprawnym”.
5. Wspieranie rozbudowy i modernizacji placówek służących osobom niepełnosprawnym.
6. Inicjowanie i wspieranie lokalnych programów zmierzających do aktywnego uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu społecznym.
7. Wspomaganie stowarzyszeń i klubów sportowych grupujących przede wszystkim dzieci i młodzież niepełnosprawną w ich działalności na rzecz terapii i rehabilitacji poprzez sport, aktywną rekreację i turystykę.
8. Wspieranie inicjatyw umożliwiających udział osób niepełnosprawnych w życiu kulturalnym i artystycznym.

Formy realizacji: aktywne kreowanie polityki informacyjnej, dofinansowywanie działań informacyjnych i promocyjnych organizowanych w formie: widowisk artystycznych, kampanii medialnych, akcji promocyjnych, konferencji i seminariów, konkursów, wystaw i ekspozycji, wydawnictwa, spartakiad, zawodów sportowych.

Oczekiwane rezultaty:

- Poprawa warunków życia osób niepełnosprawnych.
- Wzrost stopnia zaspokojenia potrzeb z zakresu rehabilitacji społecznej.
- Konsolidacja środowisk osób niepełnosprawnych.
- Dynamizacja procesu integracji społecznej.

Realizatorzy zadania:

Samorządy powiatowe i gminne, organizacje pozarządowe.

Partnerzy:

Samorząd Województwa Mazowieckiego, samorządy powiatowe i gminne, organizacje pozarządowe działające na rzecz osób niepełnosprawnych, mass – media, organizacje pożytku publicznego i inni partnerzy.

Koordinator:

Urząd Marszałkowski – Departament Zdrowia i Polityki Społecznej, Departament Kultury Promocji i Turystyki.

Źródła finansowania:

Zadania finansowane będą ze środków:

- Samorządu Wojewódzkiego, samorządów powiatowych i gminnych,
- MENiS,
- Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- PFRON,
- Europejskiego Funduszu Społecznego poprzez beneficjentów końcowych: PFRON, Samorząd Województwa,
- Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego za pośrednictwem Samorządu Wojewódzkiego,
- innych źródeł.

Zasięg i czas trwania:

Zadania realizowane będą na terenie województwa mazowieckiego w latach 2004-2008.

Cel strategiczny nr 6 – Zwiększanie aktywności podmiotów i organizacji działających na rzecz osób niepełnosprawnych.

Cele operacyjne:

1. Zintegrowanie i wzmocnienie podmiotów gospodarczych i organizacji działających na rzecz osób niepełnosprawnych
2. Wspieranie działań związanych z tworzeniem i działaniem lokalnych organizacji przedstawicielskich środowisk osób niepełnosprawnych.
3. Wspieranie inicjatyw tworzenia i rozwijania działalności wszelkich grup samopomocowych dla rodzin dotkniętych niepełnosprawnością.

Zadania:

1. Udział w opracowywaniu zintegrowanych, lokalnych programów działania na rzecz osób niepełnosprawnych.
2. Wspólne aplikowanie projektów do Unii Europejskiej.
3. Zacieśnianie współpracy z samorządami i organizacjami pozarządowymi.
4. Tworzenie platformy współpracy i porozumienia z instytucjami zaangażowanymi w zwalczaniu wykluczenia społecznego.

Formy realizacji: wspólne przedsięwzięcia ogniów samorządowych i organizacji pozarządowych mające na celu integrację społeczną (narady, seminaria, konferencje).

Oczekiwane rezultaty:

- Wzrost aktywności i udziału w życiu publicznym osób niepełnosprawnych i organizacji działających na rzecz osób niepełnosprawnych.

- Wypracowanie skutecznych narzędzi i modelowych sposobów integrowania środowisk osób niepełnosprawnych.
- Dostosowanie obsługi administracyjnej do potrzeb osób niepełnosprawnych zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Realizatorzy zadania:

Samorząd Województwa Mazowieckiego, PFRON, organizacje pozarządowe.

Partnerzy:

Samorząd Województwa Mazowieckiego, PFRON, samorzady powiatowe i gminne, organizacje pozarządowe działające na rzecz osób niepełnosprawnych, organizacje pożytku publicznego, mass – media.

Koordinator:

Urząd Marszałkowski – Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej.

Źródła finansowania:

Zadania finansowane będą ze środków:

- Samorządu Wojewódzkiego, samorządów powiatowych i gminnych,
- PFRON,
- Inicjatywy Wspólnotowej Equal finansowanej z Europejskiego Funduszu Społecznego,
- Europejskiego Funduszu Społecznego,
- innych źródeł.

Zasięg i czas trwania:

Zadania realizowane będą na terenie województwa mazowieckiego w latach 2004-2008.

Cel strategiczny nr 7 – Wyrównywanie różnic w podregionach społeczno-gospodarczych województwa mazowieckiego.

Istnieje konieczność przeciwdziałania marginalizacji niektórych obszarów województwa mazowieckiego, w szczególności podregionu ostrołęcko-siedleckiego a także radomskiego, gdzie PKB na jednego mieszkańca jest niższy niż 70% krajowego PKB. W podregionach tych występuje wysokie bezrobocie osób niepełnosprawnych oraz ograniczony dostęp do rehabilitacji medycznej, zawodowej i społecznej. Na tych obszarach niezbędne jest wspieranie wszelkich działań i programów podejmowanych na rzecz osób niepełnosprawnych przez samorzady powiatowe, gminne, przez pracodawców zatrudniających osoby niepełnosprawne, fundacje, organizacje pozarządowe oraz związki wyznaniowe.

Cel operacyjny:

1. Wspieranie opracowywania projektów ukierunkowanych na wyrównywanie różnic pomiędzy podregionami województwa, w tym zwłaszcza dotyczących infrastruktury i zasobów ludzkich w obszarze niepełnosprawności.

Zadania:

1. Zwiększenie stopnia dostępności do usług rehabilitacyjnych poprzez: poprawę stanu wyposażenia w niezbędny sprzęt rehabilitacyjny obiektów służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych, likwidację barier funkcjonalnych, itp.
2. Zwiększenie dostępności osób niepełnosprawnych, w tym w szczególności dzieci i młodzieży do placówek edukacyjnych na wszystkich poziomach nauczania poprzez

likwidację istniejących barier w zakresie poruszania się i komunikowania.

3. Wspieranie lokalnych programów związanych z likwidacją barier transportowych.
4. Wspieranie wszelkich programów związanych z aktywizacją zawodową osób niepełnosprawnych na lokalnym rynku pracy poprzez: szkolenia, przekwalifikowania, dostosowywania i wyposażania stanowisk pracy w zakładach zatrudniających osoby niepełnosprawne, itp.
5. Prowadzenie badań, analiz i ekspertyz w zakresie warunków pracy i życia osób niepełnosprawnych z terenów zmarginalizowanych.

Formy realizacji: dofinansowywanie działań, aktywne kreowanie polityki informacyjnej.

Oczekiwane rezultaty:

- Poprawa warunków i jakości życia osób niepełnosprawnych w podregionach objętych programem wyrównywania różnic.
- Zmniejszenie zjawiska izolacji i wykluczenia społecznego oraz wzrost aktywności społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych.

Realizatorzy zadania:

Samorząd Województwa, samorządy powiatowe i gminne, PFRON, pracodawcy osób niepełnosprawnych.

Partnerzy:

Samorząd Województwa, samorządy powiatowe i gminne, PFRON, organizacje pozarządowe działające na rzecz osób niepełnosprawnych, organizacje pożytku publicznego, mass – media.

Koordynator:

Urząd Marszałkowski – Departament Strategii, Rozwoju Regionalnego i Funduszy Strukturalnych.

Źródła finansowania:

Zadania finansowane będą ze środków:

- Samorządu Wojewódzkiego, samorządów powiatowych i gminnych,
- PFRON,
- Europejskiego Funduszu Społecznego poprzez beneficjentów końcowych: PFRON, Samorząd Województwa – WUP oraz w ramach Inicjatywy Wspólnotowej Equal,
- Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego poprzez beneficjentów końcowych: Samorząd Województwa – WUP,
- innych źródeł.

Zasięg i czas trwania:

Zadania realizowane będą na terenie województwa mazowieckiego w latach 2004-2008.

Cel operacyjny nr 8 – Podejmowanie działań zmierzających do wykorzystania środków z europejskich funduszy strukturalnych.

Wspieranie systemu rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych możliwe będzie poprzez absorpcję środków z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

Korzystanie ze wsparcia finansowego skierowanego do tej grupy społecznej znalazło miejsce w *Narodowym Planie Rozwoju na lata 2004-2006*. Osoby niepełnosprawne zamieszkujące województwo mazowieckie będą mogły uzyskać pomoc w ramach dwóch programów operacyjnych: *Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich*

(SPO RZL) oraz *Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (ZPORR)*. SPO RZL współfinansowany jest (obok budżetu państwa) z Europejskiego Funduszu Społecznego, natomiast ZPORR otrzymuje wsparcie Unii Europejskiej z dwóch funduszy strukturalnych: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego.

Cele operacyjne:

1. Podnoszenie poziomu wiedzy pracowników samorządowych w zakresie problematyki osób niepełnosprawnych oraz możliwości korzystania z funduszy strukturalnych Unii.
2. Promocja możliwości korzystania z europejskich funduszy strukturalnych na Mazowszu.

Zadania:

1. Udział w realizacji unijnych projektów.
2. Opracowywanie aplikacji o środki UE w ramach funduszy strukturalnych.

Formy realizacji: konsultacje, praca w zespołach, szkolenia, pośrednictwo pracy, dotacje na podjęcie działalności gospodarczej, poradnictwo i usługi doradcze, stypendia edukacyjne, prowadzenie badań i analiz, działania towarzyszące (np. transport na szkolenia), informowanie i promocja, subsydiowanie zatrudnienia na otwartym rynku pracy, opracowywanie materiałów informacyjnych i metodycznych, zakup środków technicznych.

Oczekiwane rezultaty:

- Wykorzystanie środków finansowych z Unii Europejskiej.
- Wzrost stopnia zaspokojenia potrzeb osób niepełnosprawnych na Mazowszu.
- Zwiększenie stopnia zawodowego i poprawa zdolności pracowników samorządowych do bardziej efektywnej pracy na rzecz osób niepełnosprawnych.
- Zwiększenie stopnia przygotowania zawodowego i poprawa zdolności do uzyskania zatrudnienia przez osoby niepełnosprawne.
- Budowanie potencjału oraz tworzenie nowych i doskonalenie istniejących instrumentów zwiększających możliwości osób niepełnosprawnych na rynku pracy.
- Zmniejszenie się zjawiska wykluczenia społecznego osób niepełnosprawnych, przy jednoczesnej poprawie integracji tegoż środowiska z ogółem społeczeństwa.

Realizatorzy zadania:

Samorząd Województwa – WUP, PFRON, samorządy powiatowe i gminne, organizacje pozarządowe.

Partnerzy:

Samorząd Województwa Mazowieckiego, PFRON, samorządy powiatowe i gminne, organizacje pozarządowe działające na rzecz osób niepełnosprawnych, organizacje pożytku publicznego, instytucje rynku pracy, pracodawcy, szkoły i jednostki naukowe, mass – media.

Koordynator:

Urząd Marszałkowski – Departament Strategii, Rozwoju Regionalnego i Funduszy Strukturalnych.

Źródła finansowania:

Zdania finansowane będą ze środków:

- Samorządu Wojewódzkiego,
- MENiS,

- PFRON,
- Europejskiego Funduszu Społecznego poprzez beneficjentów końcowych: PFRON, Samorząd Województwa WUP, MENiS,
- Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego poprzez beneficjentów końcowych: Samorząd Województwa – WUP,
- innych źródeł.

Zasięg i czas trwania:

Zadania realizowane będą na terenie województwa mazowieckiego w latach 2004-2008.

Cel strategiczny nr 9 – Usprawnienie systemu monitorowania i diagnozowania sytuacji osób niepełnosprawnych na Mazowszu.

W celu właściwego adresowania pomocy społecznej oraz kontroli wydatkowania środków publicznych, powstała pilna potrzeba przystąpienia do budowy regionalnej, mazowieckiej bazy danych dotyczącej osób niepełnosprawnych oraz organizacji działających na ich rzecz.

Cele operacyjne:

1. Inicjowanie współpracy z instytucjami i organizacjami dysponującymi danymi dotyczącymi problematyki osób niepełnosprawnych.
2. Opracowanie koncepcji bazy danych o podmiotach i organizacjach działających na rzecz osób niepełnosprawnych.
3. Opracowanie koncepcji mazowieckiej bazy danych o osobach niepełnosprawnych, warunkach ich życia oraz potrzebach.
4. Opracowanie koncepcji organizowania systemowych badań ankietowych na Mazowszu o sytuacji osób niepełnosprawnych oraz ich potrzebach.

Zadania:

1. Monitoring i ewaluacja Wojewódzkiego programu wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałanie ich wykluczeniu społecznemu.
2. Opracowanie zasad współpracy z instytucjami i organizacjami dysponującymi danymi dotyczącymi problematyki osób niepełnosprawnych.
3. Założenie mazowieckiej bazy danych o osobach niepełnosprawnych, warunkach życia, potrzebach i sytuacji formalno - prawnej.
4. Założenie bazy danych o instytucjach i organizacjach pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych na Mazowszu.
5. Opracowanie zasad aktualizowania i udostępniania danych.
6. Informowanie o skuteczności podejmowanych działań.
7. Prowadzenie badań rynku pracy osób niepełnosprawnych.
8. Utworzenie portalu internetowego.

Formy realizacji: badania ankietowe, elektroniczna baza danych, raporty, ekspertyzy, diagnozy.

Oczekiwane rezultaty:

- Właściwe i poprawne adresowanie pomocy publicznej.
- Aktualne ekspertyzy, raporty i analizy.
- Posiadanie aktualnych danych o osobach niepełnosprawnych, instytucjach i organizacjach działających na ich rzecz na Mazowszu.

- Stworzenie sprawnego systemu informacji o osobach niepełnosprawnych i ich potrzebach, instytucjach i organizacjach działających na rzecz osób niepełnosprawnych na Mazowszu.

Realizatorzy zadania:

Zespół powołany przez Marszałka Województwa, na podstawie art. 35 ust. 3 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, w celu opracowywania i przedstawiania Pełnomocnikowi ds. Osób Niepełnosprawnych informacji o prowadzonej działalności i ewaluacji programu działania na lata 2004-2008.

Partnerzy:

Samorząd Województwa Mazowieckiego, w tym: Wojewódzki Urząd Pracy, Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej, Departament Strategii Rozwoju Regionalnego i Funduszy Strukturalnych, Wojewódzki Oddział ZUS oraz KRUS, PFRON, Wojewódzki Zespół Konsultacyjny dla Działania 1.4 *Integracja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych powołany w Oddziale Mazowieckim PFRON*, Regionalny Komitet Sterujący ds. Rozwoju Regionalnego przy Marszałku Województwa, samorządy powiatowe i gminne, powiatowe urzędy pracy, powiatowe zespoły ds. orzecznictwa, organizacje pozarządowe działające na rzecz osób niepełnosprawnych, organizacje pożytku publicznego.

Źródła finansowania:

Zadania finansowane będą ze środków:

- Samorządu Wojewódzkiego,
- PFRON,
- Europejskiego Funduszu Społecznego,
- innych źródeł.

Zasięg i czas trwania:

Zadania realizowane będą na terenie województwa mazowieckiego w latach 2004-2008.

III. WSKAŹNIKI DO MONITOROWANIA I EWALUACJI WOJEWÓDZKIEGO PROGRAMU WYRÓWNYWANIA SZANS OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH I PRZECIWDZIAŁANIU ICH WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU.

1. Zasady budowy wskaźników.

Termin ewaluacja jest częścią słowa „ocena” i oznacza cały proces oceniania, przebiegający według ściśle określonych zasad wyznaczonych zgodnie z podstawami teoretycznymi sformułowanymi w nauce o ewaluacji.

Ewaluacja programu oznacza ocenę jakości realizacji programu, jego faktycznych efektów w stosunku do wcześniejszych założeń, odnoszącą się do efektów długoterminowych wyrażonych w celach operacyjnych i strategicznych programu.

Monitorowanie oznacza proces systematycznego zbierania i analizowania ilościowych i jakościowych informacji o programie w aspekcie finansowym i rzeczowym.

Konstrukcja wskaźników ewaluacji jest zadaniem niezmiernie trudnym i skomplikowanym. W USA oraz krajach Unii Europejskiej powstała cała dziedzina naukowa zajmująca się problematyką ewaluacji. W związku z powyższym, przedstawiane niżej wskaźniki do ewaluacji Wojewódzkiego programu należy traktować jako pilotaż. Wskaźniki

będą doskonalone wraz ze zdobywaniem doświadczeń i wiedzy w tej dziedzinie.

Jednym z podstawowych standardów programów unijnych jest zasada, że każdy program, zadanie czy przedsięwzięcie realizowane ze środków unijnych, powinno być ocenione ze względu na skuteczność i efektywność wykorzystania środków publicznych. W związku z tym, każde z przedsięwzięć i zadań realizowanych w ramach programu będzie przy pomocy wskaźników ewaluacji poddane ocenie:

- **skuteczności** – czy założone w projekcie cele zostały osiągnięte. Skuteczność będzie zbadana bezpośrednio po zakończeniu realizacji zadania;
- **efektywności** – jakie efekty uzyskano w stosunku do założonego wkładu finansowego, szczególnie w odniesieniu do części kosztów realizacji zadania, która była finansowana ze środków publicznych. Efektywność będzie zbadana po zakończeniu realizacji przedsięwzięcia, zadania;
- **odpowiedniości** – czy cele zadania są adekwatne do potrzeb osób niepełnosprawnych „w tym czasie i w tym miejscu” (ewaluacja ex – ante);
- **użyteczności** – czy realizacja programu przyniesie rzeczywiste korzyści dla osób niepełnosprawnych (ewaluacja ex – ante i ewaluacja ex – post);
- **dlugotrwałości** – czy bezpośrednie skutki zadania utrzymają się w długim okresie (ewaluacja ex – ante i ewaluacja ex – post).

Do oceny skuteczności i efektywności wykorzystania środków publicznych na realizację przyjętych w programie zadań i przedsięwzięć zostaną wykorzystane następujące wskaźniki:¹²

- **wskaźniki bazowe** – ich zadaniem jest dostarczenie informacji o stanie zastanym, w momencie rozpoczęcia realizacji zadania, programu. We wskaźnikach bazowych zostaną zawarte informacje, na których bazować będą pozostałe wskaźniki ewaluacji, dzięki temu konstrukcja pozostałych wskaźników jest dużo prostsza;
- **wskaźniki wkładu** – służą do badania efektywności. W praktyce wskaźnikami wkładu są koszty realizacji zadania/rezultat zadania oraz wysokość środków publicznych zaangażowanych w realizację rezultatu zadania;
- **wskaźniki produktu** – służą do przekazania informacji o przedmiotach/usłudze, które zostały przekazane beneficjentom ostatecznym. Na przykład: odnośnie przygotowywania zawodowego osób niepełnosprawnych, wskaźnikiem produktu może być *liczba szkoleń zorganizowanych w ramach zadania*;
- **wskaźniki rezultatu** – wskazują na bezpośredni rezultat jaki został osiągnięty w wyniku realizacji zadania. Na przykład: odnośnie przygotowywania zawodowego osób niepełnosprawnych, wskaźnikiem rezultatu może być *liczba uczestników zadania, którzy zostali zatrudnieni po jego ukończeniu*;
- **wskaźniki oddziaływania** – służą do pokazania trwałych zmian jakie dla środowiska osób niepełnosprawnych przyniosła realizacja zadania. Na przykład: odnośnie aktywizacji zawodowej, wskaźnikiem oddziaływania może być *spadek stopy bezrobocia wśród osób niepełnosprawnych na terenie powiatu*.

2. Podstawowe wskaźniki do monitorowania i ewaluacji wojewódzkiego programu działania na rzecz osób niepełnosprawnych w latach 2004-2008.

Ustala się podstawowe wskaźniki do monitorowania i ewaluacji wojewódzkiego programu działania na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie:

¹² Zobacz: Załącznik do uchwały nr 396/2003 Zarządu PFRON z dnia 6 sierpnia 2003 r. „Procedury realizacji programu wyrównywania różnic między regionami”.

2.1. Wspierania przemian świadomości społecznej odnośnie problematyki osób niepełnosprawnych.

1. Liczba ludności ogółem.
2. Liczba osób niepełnosprawnych: ogółem, według miejsca zamieszkania, wykształcenia, wieku, stanu cywilnego i płci.
3. Liczba osób niepełnosprawnych według głównych źródeł utrzymania.
4. Liczba ośrodków pomocy społecznej, domów pomocy społecznej oraz domów środowiskowego wsparcia.
5. Liczba organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych.
6. Liczba akcji medialnych, konferencji, seminariów, konkursów, wystaw, ekspozycji, widowisk artystycznych, imprez integracyjnych, promujących i popularyzujących warunki życia, problemy i potrzeby osób niepełnosprawnych, ich osiągnięcia zawodowe, społeczne i artystyczne.
7. Udział osób niepełnosprawnych w powyższych akcjach, w tym liczba dzieci i młodzieży niepełnosprawnej oraz mieszkańców wsi.
8. Opis działań, jakie wykonano w okresie sprawozdawczym i zmian jakie nastąpiły w świadomości społeczności lokalnej wobec osób niepełnosprawnych, ich potrzeb, problemów i praw.

2.2. Zwiększania dostępu osób niepełnosprawnych do kształcenia i podnoszenia kwalifikacji.

1. Liczba dzieci niepełnosprawnych do 15 lat ogółem, w tym dzieci w wieku 0-7 lat.
2. Liczba: przedszkoli, szkół podstawowych, gimnazjów, szkół ponadgimnazjalnych ogółem w powiecie, w tym specjalnych i z oddziałami integracyjnymi.
3. Liczba dzieci i młodzieży niepełnosprawnej uczącej się w oddziałach integracyjnych i szkołach specjalnych na poziomie: podstawowym, gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym oraz w przedszkolach.
4. Liczba dzieci i młodzieży niepełnosprawnej uczącej się w: publicznych i niepublicznych szkołach podstawowych, gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych wraz z pełnosprawnymi rówieśnikami.
5. Liczba kursów, szkoleń zawodowych oraz udział w nich osób niepełnosprawnych.
6. Liczba studentów niepełnosprawnych na wyższych uczelniach, charakterystyka kierunków na wyższych uczelniach oraz samych uczelni, na których studiuje osoby niepełnosprawne.
7. Dostosowanie szkół i wyższych uczelni do potrzeb osób niepełnosprawnych – charakterystyka zmian w tym zakresie na terenie województwa w okresie sprawozdawczym.

2.3. Zwiększanie dostępu do leczenia, opieki i rehabilitacji medycznej.

1. Liczba placówek służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych położonych na terenie powiatu.
2. Liczba osób niepełnosprawnych zamieszkujących na terenie powiatu, poddanych leczeniu w obiektach służących rehabilitacji położonych na terenie powiatu ogółem, w tym dzieci w wieku od 0 do 7 lat.
3. Liczba świadczeń w zakresie rehabilitacji wykonywanych w obiektach służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych położonych na terenie powiatu/województwa.
4. Liczba złożonych wniosków w sprawie dofinansowania zaopatrzenia w sprzęt

rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane ze środków PFRON osobom niepełnosprawnym na podstawie art. 35a ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

5. Kwota wypłaconego dofinansowania odnośnie dofinansowania zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane ze środków PFRON osobom niepełnosprawnym na podstawie w/w art. 35a ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.
6. Liczba wypłaconych dofinansowań na rzecz dzieci i młodzieży odnośnie dofinansowania zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane ze środków PFRON osobom niepełnosprawnym na podstawie w/w art. 35a ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.
7. Kwota wypłaconego dofinansowania na rzecz dzieci i młodzieży odnośnie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane ze środków PFRON osobom niepełnosprawnym na podstawie w/w art. 35a ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.
8. Liczba wypłaconych dofinansowań na rzecz mieszkańców wsi odnośnie dofinansowania zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane ze środków PFRON osobom niepełnosprawnym na podstawie w/w art. 35a ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.
9. Kwota wypłaconego dofinansowania na rzecz mieszkańców wsi odnośnie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane ze środków PFRON osobom niepełnosprawnym na podstawie w/w art. 35a ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.
10. Liczba wypłaconych dofinansowań odnośnie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny dla osób prawnych i jednostek organizacyjnych nie posiadających osobowości prawnej, przyznawane ze środków PFRON.
11. Kwota wypłaconego dofinansowania odnośnie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny dla osób prawnych i jednostek organizacyjnych nie posiadających osobowości prawnej, przyznawane ze środków PFRON.

2.4. Aktywizacja i rehabilitacja zawodowa osób niepełnosprawnych.

1. Liczba osób niepełnosprawnych zatrudnionych na terenie powiatu ogółem oraz liczba zatrudnionych według stopni niepełnosprawności.
2. Liczba osób niepełnosprawnych na terenie powiatu pracujących w zakładach pracy chronionej, na otwartym rynku pracy oraz prowadzących działalność gospodarczą lub rolniczą.
3. Liczba zakładów pracy chronionej, zakładów aktywizacji zawodowej oraz warsztatów terapii zajęciowej.
4. Liczba bezrobotnych osób niepełnosprawnych oraz liczba poszukujących pracy osób niepełnosprawnych na terenie powiatu.
5. Liczba osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy jako bezrobotne lub poszukujące pracy.
6. Kwota środków wydatkowana w okresie sprawozdawczym na zwrot kosztów przystosowania tworzonych lub istniejących stanowisk pracy zgodnie z art. 26 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.
7. Liczba osób niepełnosprawnych zatrudnionych ogółem na przystosowanych stanowiskach pracy zgodnie z art. 26 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, w tym:
 - w zakładach pracy chronionej (*z liczby osób zatrudnionych ogółem*),

- mieszkańców wsi (z liczby osób zatrudnionych ogółem).

8. Kwota zwrotu kosztów wynagrodzeń i składek na ubezpieczenia społeczne zgodnie z art. 26 w/w ustawy o rehabilitacji w poprzednim brzmieniu.
9. Liczba osób zatrudnionych, za które jest refundowane w/w wynagrodzenie.
10. Liczba osób niepełnosprawnych ubiegających się o szkolenia według wniosków złożonych w powiatowym urzędzie pracy zgodnie z art. 38 i 40 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.
11. Liczba osób niepełnosprawnych skierowanych przez kierownika powiatowego urzędu pracy na szkolenia, zgodnie z art. 38 i 40 w/w ustawy.
12. Liczba osób niepełnosprawnych, która ukończyła szkolenia zgodnie z art. 38 i 40 w/w ustawy.
13. Koszty ukończonych szkoleń (kwota w zł) zgodnie z art. 38 i 40 w/w ustawy.
14. Liczba osób niepełnosprawnych, którzy podjęli pracę po ukończeniu szkoleń.

15.
$$\text{Stopień zaspokojenia potrzeb} = \frac{\text{Liczba niepełnosprawnych skierowanych na szkolenia}}{\text{Liczba niepełnosprawnych ubiegających się o szkolenia}} \times 100$$

16.
$$\text{Efektywność szkoleń} = \frac{\text{Liczba niepełnosprawnych, którzy podjęli pracę po ukończeniu szkolenia}}{\text{Liczba niepełnosprawnych, którzy ukończyli szkolenie}} \times 100$$

17.
$$\text{Średni koszt szkolenia} = \frac{\text{Koszty ukończonych szkoleń (kwota w zł)}}{\text{Liczba osób niepełnosprawnych, która ukończyła szkolenia}} \times 100$$

18. Liczba złożonych wniosków o pożyczki na rozpoczęcie działalności gospodarczej lub rolniczej przez osoby niepełnosprawne zgodnie z art. 12 w/w ustawy.
19. Wnioskowana kwota we wnioskach o pożyczki na rozpoczęcie działalności gospodarczej lub rolniczej przez osoby niepełnosprawne zgodnie z art. 12 w/w ustawy.
20. Liczba zawartych umów o pożyczki na rozpoczęcie działalności gospodarczej lub rolniczej przez osoby niepełnosprawne zgodnie z art. 12 w/w ustawy.
21. Kwota wypłaconych pożyczek na rozpoczęcie działalności gospodarczej lub rolniczej przez osoby niepełnosprawne zgodnie z art. 12 w/w ustawy.
22. Liczba umorzonych pożyczek na rozpoczęcie działalności gospodarczej lub rolniczej przez osoby niepełnosprawne zgodnie z art. 12 w/w ustawy.
23. Kwota umorzonych pożyczek na rozpoczęcie działalności gospodarczej lub rolniczej przez osoby niepełnosprawne zgodnie z art. 12 w/w ustawy.
24. Ilość należności z tytułu pożyczek udzielonych osobom niepełnosprawnym na rozpoczęcie działalności gospodarczej lub rolniczej.
25. Kwota należności z tytułu pożyczek udzielonych osobom niepełnosprawnym na rozpoczęcie działalności gospodarczej lub rolniczej.

26.	$\text{Stopień zrealizowanych wniosków o pożyczki} = \frac{\text{Liczba zawartych umów}}{\text{Liczba wniosków o pożyczki}} \times 100$
27.	$\text{Stopień zaspokojenia potrzeb w zakresie wnioskowanych kwot pożyczek} = \frac{\text{Kwota wypłaconych pożyczek w zł}}{\text{Wnioskowana kwota pożyczek}} \times 100$
28.	$\text{Stopień zrealizowanych wniosków o umorzenie pożyczek} = \frac{\text{Liczba umorzonych pożyczek}}{\text{Liczba wniosków o umorzenia pożyczek}} \times 100$
29.	$\text{Stopień umorzeń pożyczek} = \frac{\text{Kwota umorzonych pożyczek}}{\text{Kwota należności z tytułu umorzeń}} \times 100$

30. Współczynnik aktywności zawodowej – stosunek liczby aktywnych zawodowo osób niepełnosprawnych do liczby osób niepełnosprawnych w wieku 15 lat i więcej.
31. Wskaźnik zatrudnienia – stosunek liczby pracujących osób niepełnosprawnych do liczby osób niepełnosprawnych w wieku 15 lat i więcej.
32. Stopa bezrobocia – stosunek liczby bezrobotnych i poszukujących pracy osób niepełnosprawnych do liczby aktywnych zawodowo osób niepełnosprawnych.

2.5. Zwiększanie dostępu do dóbr i usług umożliwiających rehabilitację społeczną, pełne uczestnictwo w życiu społecznym, kulturalnym, artystycznym, sportowym, rekreacji i turystyce.

1. Liczba złożonych wniosków o utworzenie nowych warsztatów terapii zajęciowej w roku sprawozdawczym zgodnie z art.5a ust. 1 pkt 8 w/w ustawy.
2. Liczba zawartych umów na utworzenie nowych warsztatów terapii zajęciowej w roku sprawozdawczym (jedna umowa = jeden WTZ) zgodnie z art.5a ust. 1 pkt 8 w/w ustawy.
3. Ogólne koszty poniesione na tworzenie WTZ z uwzględnieniem wszystkich źródeł finansowania w roku sprawozdawczym zgodnie z art.5a ust. 1 pkt 8 w/w ustawy.
4. Kwota dofinansowania wypłacona ze środków PFRON na tworzenie WTZ w roku sprawozdawczym zgodnie z art.35a ust. 1 pkt 8 w/w ustawy.
5. Dofinansowanie ogółem kosztów działania WTZ powstałych w roku sprawozdawczym zgodnie z art.5a ust. 1 pkt 8 w/w ustawy.
6. Kwota dofinansowania wypłacona ze środków PFRON na działanie WTZ powstałych w roku sprawozdawczym zgodnie z art.5a ust. 1 pkt 8 w/w ustawy.
7. Dofinansowanie ogółem działania WTZ powstałych w latach poprzednich oraz w roku sprawozdawczym zgodnie z art.5a ust. 1 pkt 8 w/w ustawy.
8. Kwota dofinansowania wypłacona ze środków PFRON na działanie WTZ powstałych w latach poprzednich oraz w roku sprawozdawczym zgodnie z art.5a ust. 1 pkt 8 w/w ustawy.

9. Ogólna liczba działających WTZ w powiecie według stanu na koniec okresu sprawozdawczego.
10. Ogólna liczba uczestników WTZ w powiecie według stanu na koniec okresu sprawozdawczego.
11. Liczba młodzieży niepełnosprawnej uczestniczącej w WTZ w powiecie według stanu na koniec okresu sprawozdawczego.

12.

$\text{Udział młodzieży w WTZ} = \frac{\text{Liczba młodzieży w WTZ}}{\text{Ogólna liczba uczestników WTZ}} \times 100$

13.

$\text{Średni koszt działania WTZ} = \frac{\text{Ogólna kwota dofinansowania działania WTZ}}{\text{Ogólna liczba działających WTZ}}$
--

14.

$\text{Średni koszt utrzymania uczestnika WTZ} = \frac{\text{Ogólna kwota dofinansowania działania WTZ}}{\text{Ogólna liczba uczestników WTZ}}$

15. Rozmieszczenie WTZ – przedstawić w formie graficznej na mapie województwa z zaznaczeniem liczby warsztatów w każdym powiecie.
16. Liczba osób niepełnosprawnych ubiegających się o dofinansowanie uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych wraz z opiekunami w okresie sprawozdawczym zgodnie z art. 35a ust. 1 pkt 7 lit. a ustawy o rehabilitacji, w tym liczba opiekunów.
17. Liczba osób niepełnosprawnych mieszkańców wsi ubiegających się o dofinansowanie uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych wraz z opiekunami zgodnie z art. 35a ust. 1 pkt 7 lit. a w/w ustawy o rehabilitacji, w tym liczba opiekunów.
18. Liczba dzieci i młodzieży niepełnosprawnej ubiegającej się o dofinansowanie uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych wraz z opiekunami zgodnie z art. 35a ust. 1 pkt 7 lit. a w/w ustawy o rehabilitacji, w tym: liczba opiekunów.
19. Liczba aktywnych zawodowo dorosłych niepełnosprawnych ubiegających się o dofinansowanie uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych wraz z opiekunami, w tym liczba opiekunów.
20. Ilość przyznanych dofinansowań (łącznie z dofinansowaniem opiekunów) – ogółem.
21. Ilość przyznanych dofinansowań (łącznie z dofinansowaniem opiekunów) na rzecz mieszkańców wsi.
22. Ilość przyznanych dofinansowań (łącznie z dofinansowaniem opiekunów) na rzecz dzieci i młodzieży.
23. Ilość przyznanych dofinansowań (łącznie z dofinansowaniem opiekunów) na rzecz aktywnych zawodowo dorosłych osób niepełnosprawnych.
24. Kwota wypłaconego dofinansowania (łącznie z dofinansowaniem opiekunów) – ogółem w zł, w tym na rzecz opiekunów.

25. Kwota wypłaconego dofinansowania na rzecz dzieci i młodzieży – ogółem w zł, w tym na rzecz opiekunów dzieci i młodzieży.
26. Kwota wypłaconego dofinansowania na rzecz niepełnosprawnych mieszkańców wsi – ogółem w zł, w tym na rzecz opiekunów niepełnosprawnych mieszkańców wsi.
27. Kwota wypłaconego dofinansowania na rzecz aktywnych zawodowo dorosłych niepełnosprawnych – ogółem w zł, w tym na rzecz opiekunów aktywnych zawodowo dorosłych niepełnosprawnych.

28.

<p>Stopień zaspokojenia potrzeb</p>	$= \frac{\text{Ilość przyznanych dofinansowań}}{\text{Liczba osób ubiegających się o dofinansowanie w zakresie turnusów rehabilitacyjnych}} \times 100$	<p>x 100</p>
-------------------------------------	---	--------------

29. Stopień zaspokojenia potrzeb powinien być liczony według powyższego wzoru dla ogółu osób niepełnosprawnych, dzieci i młodzieży, mieszkańców wsi oraz aktywnych zawodowo niepełnosprawnych.

30.

<p>Średnie dofinansowanie turnusów</p>	$= \frac{\text{Kwota wypłaconego dofinansowania}}{\text{Ilość przyznanych dofinansowań}} \times 100$	<p>x 100</p>
--	--	--------------

31. Średnie dofinansowanie turnusów rehabilitacyjnych należy wyliczyć według powyższego wzoru dla ogółu osób niepełnosprawnych, dzieci i młodzieży, mieszkańców wsi oraz aktywnych zawodowo niepełnosprawnych.
32. Liczba wniosków osób niepełnosprawnych o dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych.
33. Kwota dofinansowania o jaką występowano we wnioskach o dofinansowanie likwidacji barier – ogółem, z tego:
- architektonicznych,
 - w komunikowaniu się,
 - technicznych.
34. Liczba wypłaconych dofinansowań na rzecz osób niepełnosprawnych – ogółem, z tego:
- na bariery architektoniczne,
 - na bariery w komunikowaniu się,
 - na bariery techniczne.

35.

<p>Stopień realizacji wniosków o dofinansowanie likwidacji barier</p>	$= \frac{\text{Liczba wypłaconych dofinansowań}}{\text{Liczba wniosków o dofinansowanie}} \times 100$	<p>x 100</p>
---	---	--------------

36. Według powyższego wzoru należy wyliczyć stopień realizacji wniosków w zakresie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się oraz technicznych.

37.

Stopień zaspokojenia potrzeb w zakresie likwidacji barier	=	$\frac{\text{Kwota wypłaconego dofinansowania}}{\text{Wnioskowana kwota dofinansowania}}$	x 100
---	---	---	-------

38. Według powyższego wzoru należy wyliczyć stopień zaspokojenia potrzeb w zakresie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się oraz technicznych.

39. Kwota wypłaconego dofinansowania osobom niepełnosprawnym – ogółem, z tego:
 - na bariery architektoniczne,
 - na bariery w komunikowaniu się,
 - na bariery techniczne.

40.

Średnia kwota dofinansowania likwidacji barier architektonicznych	=	$\frac{\text{Kwota wypłaconego dofinansowania}}{\text{Liczba wypłaconych dofinansowań}}$	x 100
---	---	--	-------

41.

Średnia kwota dofinansowania likwidacji barier w komunikowaniu	=	$\frac{\text{Kwota wypłaconego dofinansowania}}{\text{Liczba wypłaconych dofinansowań}}$	x 100
--	---	--	-------

42.

Średnia kwota dofinansowania likwidacji barier technicznych	=	$\frac{\text{Kwota wypłaconych dofinansowań}}{\text{Liczba wypłaconych dofinansowań}}$	x 100
---	---	--	-------

43. Liczba wypłaconych dofinansowań na rzecz dzieci i młodzieży niepełnosprawnej odnośnie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych.

44. Kwota wypłaconych dofinansowań na rzecz dzieci i młodzieży odnośnie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych.

45.

Średnia kwota dofinansowania likwidacji barier na rzecz dzieci i młodzieży	=	$\frac{\text{Kwota wypłaconych dofinansowań}}{\text{Liczba wypłaconych dofinansowań}}$	x 100
--	---	--	-------

46. Liczba wypłaconych dofinansowań na rzecz mieszkańców wsi odnośnie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych.

47. Kwota wypłaconych dofinansowań na rzecz mieszkańców wsi odnośnie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych.

48.

$$\text{Średnia kwota dofinansowania w zakresie likwidacji barier wśród mieszkańców wsi} = \frac{\text{Kwota wypłaconego dofinansowania}}{\text{Liczba wypłaconych dofinansowań}} \times 100$$

49. Liczba złożonych wniosków o dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych.
50. Kwota dofinansowania o jaką występowano we wnioskach o dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych.
51. Liczba wypłaconych dofinansowań sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych w okresie sprawozdawczym.
52. Wypłacona kwota dofinansowania sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych – ogółem.
53. Liczba wypłaconych dofinansowań sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych w okresie sprawozdawczym na rzecz dzieci i młodzieży.
54. Wypłacona kwota dofinansowania sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych w okresie sprawozdawczym na rzecz dzieci i młodzieży.
55. Liczba wypłaconych dofinansowań sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych – na rzecz mieszkańców wsi.
56. Wypłacona kwota dofinansowania sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych – na rzecz mieszkańców wsi.

57.

$$\text{Stopień zaspokojenia potrzeb w zakresie dofinansowania sportu, kultury, rekreacji i turystyki} = \frac{\text{Kwota wypłaconego dofinansowania}}{\text{Kwota wnioskowana}} \times 100$$

58. Według powyższego wzoru należy policzyć stopień zaspokojenia potrzeb w powyższej sprawie wśród dzieci i młodzieży niepełnosprawnej oraz mieszkańców wsi.

2.6. Zwiększanie aktywności podmiotów i organizacji działających na rzecz osób niepełnosprawnych.

1. Liczba akcji medialnych, konferencji, seminariów, konkursów, wystaw, ekspozycji, imprez integracyjnych, promujących i popularyzujących warunki życia, problemy i potrzeby osób niepełnosprawnych oraz ich osiągnięcia zawodowe, społeczne i artystyczne.
2. Udział osób niepełnosprawnych w powyższych akcjach, w tym liczba dzieci i młodzieży niepełnosprawnej oraz mieszkańców wsi.

2.7. Wyrównywanie różnic w podregionach społeczno-gospodarczych województwa mazowieckiego.

W celu monitorowania problemu wyrównywania różnic między regionami, każde z zadań realizowanych na Mazowszu będzie analizowane według uprzednio wymienionych wskaźników w ramach podregionów społeczno-gospodarczych województwa. Podział województwa na podregiony zostanie dokonany z uwzględnieniem PKB na jednego

mieszkańca powiatu, zgodnie z zasadami stosowanymi w Głównym Urzędzie Statystycznym we wszystkich analizach i publikacjach. Województwo mazowieckie podzielono na 5 podregionów tzn. ciechanowsko-płocki, ostrołęcko-siedlecki, radomski, warszawski oraz m.st. Warszawy.¹³

2.8. Podejmowanie działań zmierzających do wykorzystania środków z europejskich funduszy strukturalnych.

Monitorowanie i ewaluacja wykorzystania środków z EFS będzie prowadzona przez Komitet Monitorujący, w skład którego wchodzi m.in. przedstawiciele Konwentu Wojewodów i Konwentu Marszałków Województw według wskaźników i zasad określonych dla każdego z realizowanych projektów.

3. Ustalenie generalne:

1. Wszystkie dane statystyczne, jeżeli nie zaznaczono inaczej, należy podać według stanu na ostatni dzień roku poprzedzającego złożenie sprawozdania oraz na koniec okresu sprawozdawczego.
2. Ustala się, że KOORDYNATORZY prześlą do ZESPOŁU ds. monitorowania i ewaluacji programu powołanego przez Marszałka Województwa, po zakończeniu każdego kolejnego roku realizacji programu w terminie do 15 stycznia, sprawozdanie rzeczowo- finansowe niezbędne do ewaluacji programu, sporządzone na podstawie w/w wskaźników oraz danych przekazanych przez beneficjentów programu w danym roku, zgodnie z zobowiązaniem wynikającym z umowy.
3. Na podstawie porównania wskaźników bazowych oraz wskaźników wkładu, produktu, rezultatu i oddziaływania przeprowadzana zostanie coroczna ocena realizacji programu w poszczególnych jednostkach samorządu powiatowego.
4. Do ewaluacji programu można używać innych wskaźników, oprócz wyżej wskazanych, uznanych w nauce zajmującej się problemem ewaluacji.

Uwaga:

Finansowanie zadań objętych Wojewódzkim programem wyrównywania szans osób niepełnosprawnych na lata 2004-2008 zależy od wysokości dostępnych środków finansowych w każdym roku budżetowym.

Plan rzeczowo- finansowy przedstawiany będzie w każdym kolejnym roku obowiązywania programu.

¹³ Zobacz: „Osoby niepełnosprawne oraz ich gospodarstwa domowe”, Część I, GUS NSP 2002, Warszawa, październik 2003 – s.74–75.

**PLANOWANE WYDATKI MCPS W ROKU 2004 W ZAKRESIE ZADAŃ NA RZECZ OSÓB
NIEPEŁNOSPRAWNYCH**

L.p.	Zadania	Termin realizacji	Budżet
1.	Organizowanie imprez sportowych bądź rekreacyjnych mających na celu propagowanie aktywnego trybu życia osób niepełnosprawnych.	II-IV kwartał	15 000,00
2.	Organizowanie cyklicznych zajęć sportowych dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej.	II-IV kwartał	20 000,00
3.	Organizowanie imprez turystycznych pozwalających na szersze uczestnictwo osób niepełnosprawnych w życiu społecznym.	II-IV kwartał	20 000,00
4.	Zorganizowanie akcji „Wakacje w miejscu zamieszkania” dla niepełnosprawnych dzieci nie wyjeżdżających na wakacje.	II-IV kwartał	20 000,00
5.	Organizowanie imprez promujących osiągnięcia osób niepełnosprawnych na niwie artystycznej, celem popularyzacji tych osiągnięć.	II-IV kwartał	15 000,00
6.	Organizowanie spotkań, festynów i innych imprez kulturalnych, umożliwiających osobom niepełnosprawnym integrację z ich społecznością lokalną.	II-IV kwartał	20 000,00
7.	Zapewnienie osobom niepełnosprawnym, ich rodzinom i opiekunom dostępu do informacji i poradnictwa na temat uprawnień im przysługujących, możliwości i form uzyskania pomocy, instytucji i organizacji świadczących pomoc oraz działających na rzecz osób niepełnosprawnych.	II-IV kwartał	10 000,00
8.	Organizowanie szkoleń poszerzających wiedzę z zakresu problematyki osób niepełnosprawnych dla członków rodzin osób niepełnosprawnych, opiekunów i wolontariuszy oraz innych osób zaangażowanych w proces rehabilitacji lub opiekę nad osobami niepełnosprawnymi oraz dla członków komisji orzekających o stopniu niepełnosprawności.	II-IV kwartał	20 000,00
9.	Wyposażanie publicznych placówek oświatowo-wychowawczych w pomoce naukowe ułatwiające naukę dzieciom niepełnosprawnym.	II-IV kwartał	20 000,00

10.	Doposażenie nowopowstającej bądź już istniejącej pracowni terapii zajęciowej w sprzęt potrzebny do prowadzenia zajęć.	II-IV kwartał	10 000,00
11.	Organizowanie dla osób niepełnosprawnych zajęć mających na celu nabywanie, rozwijanie i podtrzymywanie umiejętności niezbędnych do samodzielnego funkcjonowania – wykonywania czynności życia codziennego oraz rozwoju zaradności osobistej.	II-IV kwartał	25 000,00
12.	Materiały eksploatacyjne, koszty obsługi programu		5 000,00
Razem			200 000,00

**Planowane wydatki Departamentu Zdrowia i Polityki Społecznej w roku 2004
ze środków PFRON**

L.p.	Wnioskodawca	Przedmiot wniosku	Kwota dofinansowania (w zł.)
1.	Wojewódzki Szpital Bródnowski SPZOZ Warszawa	Rozbudowa Oddziału Rehabilitacji	700 000,00
2.	SPZOZ Warszawa przy ul. Niekańskiej	Przebudowa dróg komunikacyjnych, podjazdów i oświetlenia	180 000,00
3.	SSZZOZ Rudka	Przebudowa centralnego holu oraz wewnętrznej instalacji wentylacyjnej	200 000,00
4.	Fundacja „Praca dla Niewidomych” RZAZ w Stanisławowie	Budowa ścieżki dydaktycznej	13 630,00
5.	Fundacja „Praca dla Niewidomych” RZAZ w Stanisławowie	Wykonanie nawierzchni przy obiekcie	16 370,00
6.	NZOZ ZP-O FSFS Wsi O/Wycześniak	Budowa podjazdu	17 000,00
7.	AWF Warszawa	Przebudowa obiektu na Ośrodek Rehabilitacji.	900 000,00
8.	SPZOZ-ZZLO im. Duńskiego Czerwonego Krzyża w Makowie Mazowieckim	Budowa i montaż windy oraz utworzenie Oddziału Rehabilitacji	100 000,00
9.	DPS Miszewo Murowane	Zakup i montaż windy	40 000,00
10.	Gmina Wyszków	Budowa i montaż windy szt.2 oraz przebudowa hali sportowej	131 000,00
11.	DPS Nowe Miasto	Zakup i montaż windy	72 000,00
12.	DPS Bądryń	Dobudowa stołówki oraz zakup i montaż windy zewnętrznej	62 000,00
13.	DPS Warszawa, ul. Solec	Zakup i montaż windy	82 000,00
14.	DPS dla Dzieci „FISZOR” Gaj	Przebudowa obiektu oraz zakup i montaż windy	80 000,00
15.	Ośrodek Hipoterapii Stajnia Klucz Legionowo	Budowa obiektu	40 000,00
16.	SPZZOZ Ostrów Mazowiecka	Rozbudowa obiektu rehabilitacji	200 000,00
17.	Starostwo Powiatowe Pruszków	Przebudowa obiektu na potrzeby WTZ	69 656,00
Razem			2 903 656,00

Zarząd Województwa Mazowieckiego w roku 2004 przeznaczył na realizację zadań w zakresie programów na rzecz osób dotkniętych niepełnosprawnością kwotę **211 620,00 zł.**